

به دهنگه وههاتنی رزگار بووانی

ئهشکه نجه و نه هامه تی

کارامه ییه کانی رزگار بوون و چیرۆکی خیزانه کورده کان

بنکه ی که رکوک بو چاره سه رکردنی قوربانیا نی ئهشکه نجه

دامه زراوه ی دو لویچی نیوده وله تی

به ده نكه وه هاتنی رزگار بووانی نه شكه نجه و نه هامه تی رزگار بوون و چیرۆکی خیزانه كورده كان

ئه م بلاو كراوه یه به ره مه یتر او ه بو پالپشتی كردنی كارمه ندانی بنكه ی كه ركوك و هه موو ئه و كه سانه ی خه مخۆری مافه كانی مرۆقن.

بنكه ی كه ركوك، ریکخراویکی مرۆیه بو په ریپدانی مافه كانی مرۆق و چاره سه ركردنی قوربانانی نه شكه نجه و توندوتیژی له عیرا قدا.

ئیمه پروامان به كۆمه لگایه کی دیموكراتی هه یه كه تیایدا ریز بگیری ت له سه روهری و كه رامه تی مرۆق، هه رزه كاران و مندالان چیز ببینن له مافی ژیان و ئازادی، تیایدا هاو لاتیان نازادبن و دووربن له سزاو تۆقاندن.

دامه زراوه ی دولوچی نیوده وه له تی ریکخراویکه بنكه ی سه ره کی له ئوسترا لیا به وه هاو کاری ئه و گروپ و كۆمه لگایانه ده كات كه به ئاسته نگییه کی زۆردا تیده په رن، ئه م دامه زراوه یه ریکا و شیوازی گونجاو پیاده ده كات كه له گه ل كه لتور و گرفته كانی ته ندروستی ده روونی كۆمه لگادا بگونجیت، به هاو کاری كار ده كات بو بنیادنانی توانا و كارامه یی كارمه نده ناوخۆیه كان.

له تشرینی یه كه می ۲۰۱۱ و ئه یلولی ۲۰۱۲ دا، ده یقده دینبرۆغ له دامه زراوه ی دولوچ كارده كات، چه ند ۆركشۆپییکی سازكرد بو كارمه ندانی بنكه ی كه ركوك.

ئه م بلاو كراوه یه چه ند شیوازیکی گیرانه وه باس ده كات كه له م ۆركشۆپانه دا گفتوگۆی له باره وه كراوه (دره ختی ژیان، تیمی ژیان، به كارهی تانی نامه و به لگه نامه، هۆنراوه، پروانامه) ههروه ها چه ند چیرۆکیکی تیدایه كه كارمه نده كانی بنكه ی كه ركوك له نه جمای ئه نمو كردنیان له کاری چاره سه ركردندا سه باره ت به كارامه ییه كانی رزگار بوونی خیزانه كورده كان.

به شی یه که م

رزگار بوون: نهی زانیاری و کارامه یی
خیزانه کورده کان که له ئه زمونی کارکردنی
کارمه ندانی بنکه ی که رکوکه وه وه رگیراوه

۰۲...

به شی دووهم

دره ختی ژیان

۱۰...

به شی سی یه م

تیمی ژیان

۱۵...

به شی چوارهم

نامه کان، به لگه نامه کان، هوئراوه، پروانامه کان

۲۰...

به شی پینجه م

بنه ما سه ره کییه کانی به ده نکه وه هاتنی
رزگار بووانی ئه شکه نجه ونه هامه تیه کان

۲۳...

سه باره ت به بنکه ی که رکوک بو
چاره سه رکردنی قوربانیا نی ئه شکه نجه

۲۶...

سه باره ت به م بلاو کراوه یه

۲۸...

به شی یه که م

رزگار بوون: نهی زانیاری و کارامه یی خیزانه
کورده کان، که له ته زمونی کارکردنی کارمه ندانی
بنکه ی که رکوکه وه وه رگیراوه

رزگار بوون نهی زانیاری و کارامه یی خیزانه کورده کان که له ئەزمونی کارکردنی کارمەندانی بنکە ی کەرۆکە وە وەرگیراوه

ئیمە وەک میلیله تی کورد ئەزموونی زۆرمان هەیه دەربارە ی نه هامة تی خیزانه کانمان، هاوڕیکانمان، وەک دەرزانریت نیشتمانه که مان به بەردهوامی توشی گرژی و ئالۆزی و داگیرکاری و ویراناکری هاتوو، ئەو که سانه ی که سەردانی بنکە کانمان دەکەن گەلیک نه هامة تی و ناره حەتییان به سەرداها توو، ئیمە به هانای ئەو که سانه وە دەچین که توشی زیندانی کردن و ئەشکه نجه دان بوونه تەو، ئەوانه ی که که سه نزیکه کانیان له دەست داوه به هۆی رژی می پیشوو وە، ژنان و مندالان که دوو چاری توندوتیژی خیزانی دەبنه وە، تیمه کانمان بۆ هاوکاری کردن و چاره سەرکردن پیکهاتوو له: رینماییکار، توێژەری کۆمه لایه تی، دەر وونزان، پزیشکی دەر وونی و بواره کانی تر.

ئیمە کارده که یین بۆ رزگار بووانی چه کی کیمیای، ئەنفال که له کۆتایی هەشتا کاندای به سەر گە له که ماندا هاتوو، تیایدا ۵۰۰۰ له گونده کانمان تیکدراو، هەزاران هەزار له نه تەو که مان کوژراو، و چه ندین بیوه ژن و هەتیو جیمان، زۆر که سیش له ئیمە توشی کۆچی زۆره ملی و کۆرە و بووین له سالی ۱۹۹۱ د. پاشان شەری ناوخۆ روویدا که پارچه پارچه ی کردین و هیشتا ئاسه واری خرابی به سەر کۆمه لگا که مانه وە هەیه.

ئییستاش کۆمه لێ ئاسته نگ و ناره حە تی هەنو که یی هەیه. زۆر خیزان له هەژاریدا دەژین و هیشتا ئاسایش به تەوا وە تی به رقه رار نی یه، فراندن و هەندیکجار ته قینه وە ی بۆمب هەیه له نزیک ماله کانمان و بازاره کانماندا له که رکوک. به هۆی شەری ناوخۆ وە هیشتا ئاشتی تەواو بوونی نی یه له ناو خە لکدا که ئەمەش دەبیته هۆی مەملانی به رده وام له چیاکاندا، ئیمە وەک میلیله تی کورد نه بووینه ته خاوه ن دەوله تی خویمان، ئیمە بلا بووینه تەو به کوردستاندا له (عیراق)، ئیران، تورکیا و سوریا، و له راستیدا به هەموو جیهاندا، خیزانی کورد ئەزمونی زۆری هەیه له ناسۆری و ناره حە تیدا، بۆیه هەندیکجار که خە لکی دین بۆ لامان بۆ ئومیدی بالی به سەردا کیشاون و تیکشکاو و خە مۆک دەرده که ون.

ئیمە وەک نه تەو ی کورد، هەمیشه له هەولدا یین بۆ به ده سه تیه نانی سەربه خۆی، بۆ دروستکردنی ژیان و وولاتیکی نوێ، ئەزمونی زۆرمان هەیه سه باره ت به رزگار بوون و مانه وە له ژیاندا، زۆر شت هەیه که خیزانه کانمان په نای بۆ دهبەن له کاتی نه هامة تیدا. لیره دا کۆمه لێ له کارامه یی و به هره کانی رزگار بووانی کوردمان باس کردوو له گە ل ئەو ی که له کویوه سەرچاوه یان گرتوو، ئەم چیرۆکانه له سلیمانی (له هەری می ئۆتۆنۆمی کوردی عیراق) کۆکراونه تەو، هیوامان وایه ئەم به لگه نامه یه سوود به خش بی ت بۆ که سانی تریش، ئیوه ش دەتوانن ئەو چیرۆکانه ی له لاتانه بۆی زیاد بکەن و درێژه ی پیدان.

وهفاداری

باوكم كه فیری کردین به و جوړه مامه له بکهین له گه ل خه لکیدا که خو مان پیمان خو شه مامه له مان له گه لدا بکهن، په ندی کی پیشینان هه یه که په یوه سته به م بابه ته وه « چی بچینیت ته نها نه وه ده دووریته وه». هه ندی کمان به وه فا و به نه مکن به رامبه ه هاوریکانیان هه ربویه ده یانینین له به رده ممان و له ته نیشتمان کاتیک زور پیوستان پیان ده بیت.

بۆ هه ندی کمان، وه فادارییه که یارمه تیمان ده دات بتوانین سه خترین روژه کان تیپه پرتین، من نه مه دوی روودوی کاره ساتی ئو تومیل فیربووم، که بۆ ماوه ی شه ش کاتیمیر بیهوش بووم، کاتیک چاوم کرده وه بینیم هاورپیه کم به سه رمه وه وه ستاوه و ده گری، هه رگیز نه مه م بیرنا چیته وه، کاتیک نزیک بوومه وه له مه رگ هاوریکه م به ته نیشتمه وه بوو، ده کری میژووی نه م کارامه یی یه بگیرمه وه بۆ پرتنمای و فیرکردنه کانی

خو شه ویستی دایک

بووه. میژووی نه م به هره و کاره م ییانه ده گه رتیمه وه بۆ دایکی خو م که چون به خوی کردووم، ئیستاش مندا له کانم پی م ده لین، « ئیمه ش له داهاتوودا هه مان نه و ریگایه ی تو ده گرینه بهر که تو له سه ری ده پویت». نه و خو شه ویستی هه ی ده یبه خشم به کچه کم، نه وه ی ده یبه خشی ت و ده دات به بوو که شو شه که ی، خو شه ویستی دایک داب و نه ریتکی کوردی یه.

من دایکم، دوو مندالی چاوه شم هه یه له گه ل پایویکی خراپدا، وه ک دایکیک ریگا نادم خراپی میرده که م کار بکاته سه ر چوینتی په روه رده کردن و گه وره کردنی مندا له کانم هه موو توانای خو م ده خه م گه ر بۆ نه وه ی خو شه ویستی و سو ز و میهره بانی خو میان پی ببه خشم، ناهیل م و ریگا نادم که هه ست به و بوشاییه بکه ن که به هو ی باوکیانه وه دروست

خو شه ویستی نیشتمان

بۆ نازادی و له چیاکاندا ده ژیان. چیرۆک و نه زمونه کانی وایان لیکردووم که مه ویت کاریکی باش نه نجام بده م بۆ وولاته که م، وه ک کچیکی خو ی، دایکم هانم ده دات له سه ر نه م کارامه ییبه، نه مه به لای دایکیشمه وه گرنه گه، خو شه ویستی نیشتمان به توندی به ستراوه ته وه و په یوه ندی به که لتوره که مانه وه هه یه، کومه لیک گورانی و وینه و شیعر هه یه که له خیزانه که مدا ده ستاوده ستی پیده که ین سه باره ت به خو شه ویستی نیشتمان. پی م خو شه ئالای کوردستان هه بیت له ژووری دانیشته که مدا، له کاتی سه ختی و ناره حه تیدا هه ندیک له ئیمه خو شه ویستی نیشتمانه که مان به بیر خو مان ده هینینه وه و نه مه ش یارمه تیمان ده دات تا درپژه به ژیا مان بده ین و به رده وام بین.

له روژگاره سه خت و ناره حه ته کاندا، هه ندی کمان په نا ده باته بهر خو شه ویستی نیشتمان، من فیری خو شه ویستی نیشتمان بووم له باوکه مه وه که پیشمه رگه بوو، باوکم نه هه مته تی زوری چه شتووه له بهر نه وه ی که کورده و پاریزگاری له وولاته که ی و نه ته وه که ی ده کرد، باوکم نه شه که نه چه دراوه له لایه ن رژی می پیشووه وه، راگویزراوه و زیندانی کراوه، کاتیک ته مه نم یه ک سال بوو، منیش له زینداندان بووم بۆ ماوه ی حه وت مانگ له گه ل خیزانه که مدا، ژیا نی زینداندان وه ک خه ونیک دپته وه یاد، به مه ش هه مپشه دوست و دوژمنی خو م ده ناسمه وه هه ره وه ها نه وه ی که پشت نه به ستم به بیگانه، کاتیک ته مه نم ۱۲ سالن بوو، ده ستم کرد به وه ی تیبه گه م له وولاته که م و کار و چالاکیه کانی باوکم. باوکم وینه ی هاوریکانی پیشان ده دام که شه ریان ده کرد

نارامگرتن

نازادکرا، نه م ده ستگیرکردنانه بلاو بوو له کاتی شه ری ناوخو دا، زور خیزان دوور له خو شه ویستانیان بوون، زورمان له خو مان ده کرد تا نارام بگرین که نه مه ش به توندی به ستراوه ته وه به ئایینه که مانه وه، به خو مانمان ده ووت، نه گه ر خوا ویستی له سه ر بیت نه و ده یپاریزیت، خوی گه وره ده یگه رپیتته وه بوماله وه بومان، له ئیسلامدا نارامگرتن وه ک نیوه ی باوه ر وه هایه « به راستی خودا نارامگرانی خو شه ویت».

زوریک له ئیمه باسمان له نارامگرتن کرد، وه ک میله ته تی کورد نه زمونی زورمان هه یه ده رباره ی نارام گرتن، چیرۆکی زورمان هه یه له و باره یه وه له خیزانه کماندا. من ته مه نم ۱۱ سال بوو و له پولی ۵ ی سه ره تایی بووم، به هو ی شه ری ناوخو وه، پارتیکی سیاسی یه کن له خاله کانی ده ستگیر کرد، خالم بی سه روشوین بوو بۆ ماوه ی ۶ مانگ، نه مان ده زانی له کو ی یه، نه مه ش دوخیکی زور ناخوش بوو له خیزانه که ماندا، بوماوه ی سالیک لیمان دووربوو، پاشان

که سیکی تر له گروهه که مان چیرۆکیکی جیاوازتری گپراهه وه: سالی پار نه متوانی بچمه زانکۆ، چونکه پیشبپرکیکه زۆر سهخت بوو، پیشتر رهنگ بوو بئ ئومید ببوو مایه، به لام ئه مجاره یان نه خیر، فیری ئه وه بووم که چون ئارام بگرم و پلان دابنیم بو به ده ست هینانی ئه و ئه نجامانه ی ده مه ویت.

هه ندیکمان ئارامین له ناو خیزانه کاغاندا، له گه ل میرده کاغاندا، به لام ئه مه یان ده کریت ئالۆز بیت، میرده که م که متر ئارام ده گریت له من، بویه ده بیت من به شی دوو که س ئارام هه بیت، ئارامگری ئه و ریگایه یه که به هویه وه توانومه خیزانه که م و هاوسه رگیریه که م بپارێزم، شتیکی به سوود بووه ئارامگرتن له گه ل منداله کاغاندا، له خویندندا و له پیشه که مدا، به لام باش نه بووه هه میشه له گه ل هاوسه ره که مدا، هه ندیک جار هه ستم کردوو که ماندوو بووم یاخود خراپ به کاره یانراوم یان خراپ مامه له م له گه لدا کراوه، که خراپ مامه له گه ل کردن هه بیت، ئارامگرتن چاره سه ر نی یه.

راویژکاریکی تر که کورپیکی گه نجه دوو جار باسی له سه ختی کرد له ژیانیدا که ئارامگرتن زۆر گرنگ و به سوود بووه:

کاتیکی که فیرخواز بووم له ژیر دوو ئابلوقه ی ئابووریدا ده ژیان، ئه و کات زۆر سهخت بوو که به رده وام بم له خویندن، به لام ئارامگرتن یارمه تیدام که سه رکه وتوو بم، پاشان باوکم کۆچی دوا یی کرد، منیش کورپه گه وره ی خیزانه که مان بووم، بارگرانی و ئه رکیکی زۆر هه بوو له سه ر شانم چونکه ئه ندامانی تری خیزانه که م ته مه نیان بچوکت بوو له من، هه ربویه ده بوو کار بکه م تاوه ک بتوانم بژیوی په یدا بکه م بویان، ئه مه ئه زموونتیکی زۆر سهخت بوو بو من، به لام له گه ل ئه وه شدا، به رده وام بووم و خویندیشم ته واو کرد و ئیستا ژیانتیکی ئاسوده م هه یه، میژووی ئه م لیها توبی ئارامگرتنه ده گه رپته وه بو باوکم، ئه و ژیانتیکی سه ختیشی هه بوو له من، هه میشه هانی ده داین به ر دوامبین له خویندن، هاندانه کانی ئه و وام لیده کات ته نانه ت ئیستاش به رده وام بم و سوودی لی بینیم، ئه گه ر باوکم بیتوانیایه گو یی لیم بیت که من ئه م قسانه ده که م، ئه وا زۆری پی خوش ده بوو، ئه م قسانه به خته وه ری ده کرد.

زۆر به مان له کوردستان ئارامگری پیاده ده که یان و ئارام ده گرین.

گریان و ده رده لی و ئالوگۆرکردنی فرمیسه که کان

گریان پیشاندانی لاوازی بوو بو دوژمنان، ئه مه ش جوړیک بوو له به رهنکاری و به رگریکردن. وته یه ک هه یه ده لیت (فرمیسیکی پیاوان به نرخه، چونکه پیاو ئه وه نده زۆر ناگری). بو هه ندیکمان به تایه تی ئافره تی کورده، گریان ده توانیت سه بووری به خش بیت، به لام ئه مه جیاوازه لای پیاوان، پیاوان هه ندیک جار له ناخدا ده گرین، یاخود بو خه لکانی تر زیاتر ده گرین تاوه کو خویان.

یه کیکی له کچه کانی گروهه که مان باسی له وه کرد که چون فرمیسه سه بووری بو ده هییت، یه که مجار که نه خوشکه وتم و دواتر بو هاوړیکه مم باس کرد، ده ستم کرد به گریان، ئه مه ش ئارامی پیبه خشیم، گریان هه ندیکجار به سووده. ئه ندامانی خیزانه که م ده زانن که گریان به کار ده هیتم بو رزگار بوون له گرژی و دلته نگی. هه ندیکجار که ئه شکه نجه ی پیاوان ده درا، نه ده گریان، چونکه

خو گونجاندن

ئوتۆمبیلدا، ئامۆژنم و منداله کانی زۆر خراپ مامه له م له گه لدا ده که ن، به لام من خووم له گه ل بارو دوخه که دا گونجاندوووه چونکه شوینی ترم نییه بوی پرۆم و لی بژیم، ئه مه وه ک میلله تی کورد وایه، ئیمه فیری خو گونجاندن بووین. خو گونجاندن به شیکه له داب و نه ریتی کومه لایه تیمان و هه ندیک له ئیمه له گه لی ده ژی.

هه ندیکمان فیری ئه وه بووین که خو مان بگونجینین، من که سیکم دایک و باوکم له ده ستداوه کاتیکی ته مه نم پینج سالان بوو. برایه ک و خوشکیکم هه یه، من نه مخویندوووه و ژیا نی هاوسه ریم پیکنه هیناوه، پاش له ده ستدانی دایک و باوکم له مالی مامم ژیا م، پاش ماوه یه ک برا که شم له ده ستدا له رووداوی

متمان به خو بوون

هه موو جاریک ده یگوت « ئیش و کاره کانی خو ت، خو ت، ئه نجامی بده، هه روه کو چون من پشتم به خو م به ستوو له ژیا نم دا»، ئه مه ش زۆر به سوود بووه بوم له و کاته وه ی ته مه نم ۸ سالان بووه، باسی ژیا نی خو ی بو ده کردم، له و کاته وه به رده وام پرسیارم کردوووه له خه لکی ده رباره ی ئه زموونه کانیان،

چوار که س له به شداربووه کورپه کانی گروهه که مان ناخاوتن ده رباره ی متمان به خو کردن، بروا به خو بوون و پشت به خو به ست، چیرۆکی جیاوا زمان هه یه، به لام هه مووی په یوه ندی به باوکمانه وه هه یه. من فیری ئه وه بووم که پشت به خو م به ستم له باوکمه وه،

بۇ ئەۋەي زانىرى زياترم دەستبەكەۋىت، بەلەم ھەمىشە خۇم كارى خۇم ئەنجامداۋە، منىش فېرى ئەم كارامەبىيە بووم لە باۋكەم ھە، باۋكەم كاتېك مندال بوۋ داۋىكى خۇي لە دەستداۋە، توۋشى زۇر گەرت بوۋە لە سالانى ۱۹۳۰ دا، لەگەل ئەۋەشدا خۇيئىدوۋىيەتى و قوتابخانەي ناۋەندىي تەۋاۋ كەردوۋە (كە بو ئەۋ كاتە ھاۋتا بوۋە لەگەل زانكۆي ئىستادا). دواتر سالى ۱۹۶۶ بەشدارى كەردوۋە لە دامەزراندنى كۆمارى كوردستان لە مەھاباد/ ئىران دا. باۋكەم ھەوت زمانى دەزانى، كاتېك مالىكەيان تېكداين لە كەركوك، سەرلەنوئى لە سفەرۋە دەستى پىكردەۋە. باۋكەم شىعەرىشى دەنوۋسى و بەرگەردوۋىيەكى كارامەبوۋ، بەھۆي ئەۋ ھەموۋ نەھامەتپىيەۋە كە توۋشى بوۋبوۋ، فېرى دەكەردىن كە پشت بەخۇ بەستىن، من نىكترىن مندال بووم لىۋەي، ئامۇزگارپىيەكانىم ھەموۋى دېتەۋە ياد و ھەۋلدەدەم مندالەكانى خۇشم فېرىكەم.

كەسېكى تر لە گرۋپەكەمان وتى :

كاتېك كۆرەكەم سەرکەوتتوۋ نەبوۋ لە وانەكانىدا لە قوتابخانە، بېرى باۋكەم كەۋتەۋە كە مەمانەي بەخۇي ھەبوۋ، ھەرۋەھا مەمانەي لەمندا چاندبوۋ، كاتېك كۆرەكەم لە شەش وانەدا سەرکەوتتوۋ نەبوۋ، توۋشى بى ھىۋايى بووم و فشارى خۇيئىم بەرز بوۋىيەۋە، بەلەم دواتر باۋكەم بېرکەۋتەۋە و تۋانىم كۆنترۆلى

ھەلچۈۋەنەكانم بەكەم و يارمەتى كۆرەكەم بەدەم. ئەندامىكى ترى گرۋپەكەمان بەرۋونى دېتەۋە بېرى ئەۋكاتەي كە تەمەنى شەش سالان بوۋە:

كاتېك تەمەنم شەش سال بوۋ، لەگەل باۋكەم چووم بوۋ بازار، كە چوۋىنە ناۋ قەرەبالغىيەكەۋە وىستەم دەستى باۋكەم بەگرم، بەلەم باۋكەم پىي و تەم چاۋىلكەكەم مەشكىنە كە لە گىرفانىدا بوۋ، ھەرۋىيە دەستى باۋكەم بەردا، و پاشان جيا بوۋىنەۋە و منىش بزر بووم، دەستەم نەكەرد بەگىران، بەلكو لەبرى ئەۋە بېرم كەردەۋە لەكۆپەۋە ۋە ھاتىنە بازارەۋە، رېگايەكەم دۆزىيەۋە و گەرامەۋە بەۋ رېگايەدا، دوۋ پىاۋم بىنى و لىم پىرسىن ئاخۇ دەرگايەكى رەشيان بىنىۋە، ئىتر يارمەتپىيان دام بوۋ دۆزىنەۋە مالى خۇمان. بىروا بەخۇبوۋنم لەۋ رۆژەۋە دەستپىكەرد، ھەرۋىيە باۋكەم لەۋ رۆژەۋە ھەمىشە ۋەسفى دەكەردم لەسەر ئەم روۋداۋە. ئەگەر يەكېك لە خوشك و براكانم نەپانتۋانىايە كارېك ئەنجام بەدن، پىي دەۋتن تەماشاي ئەۋ بەكەن و چاۋ لەۋ بەكەن، چۈن بە ئازايانە تۋانى مالى خۇمان بدۆزىتەۋە و بېتەۋە مالىۋە ئەۋكاتەي كە وون بوۋ لە بازار.

ھەندىك لە ئىمە بىروا بەخۇبوۋنى پى بەخىشاۋە و ئەمەش يارمەتپىمان دەدات ئەم رېگايە بدۆزىنەۋە بەرەۋ مالىۋە كە پىۋىستمان پىي دەبېت.

خۇ دوۋاندن و ئاخواتن لەگەل خود لە كاتە سەختەكاندا

ئەۋەشخانەي دەخىخاۋم ھەم بېت. يەكەم چار دەستەۋازەي (ئەۋەي ناتكۆژى بەھىزترت دەكات) م بىست لە فىلمى سۋارچاكى تارىكىيەۋە، بەلەم بە راستىيەكەي مەن ئەمە لە خزمىكەمانەۋە فېرىبووم كە مېردەكەي كۆچى دۋايى كەرد، پاش تىپەپىبوۋنى ماۋەبەك دوۋبارە ھاۋسەرگىرى كەردەۋە و ژيانىكى بەختەۋەرى بوۋ خۇي پىكەپنا. ھەندىك لە ئىمە لە كاتە سەختەكاندا لەگەل خۇيدا دەدەۋىت، ئەۋەشى نامانكۆژىت بەھىزترمان دەكات.

لە كاتە سەختەكاندا، ھەندىكەمان لەگەل خۇي دەدۋىت، مەن بە خۇم دەلېم « ئاسايىيە، دەتۋانم زال بېم بەسەرى دا، ئەۋەي نامكۆژىت و بەھىزترت دەكات»، نىكەي شەش سال لەمەۋبەر باشتىن ھاۋرېم كۆچى دۋايى كەرد لە روۋداۋىكى ئۆتۋىيىلدا، ۋا ھەستەم دەكەرد كە ناتۋانم دۋاي ئەۋە بژىم بە بى ئەۋ، بەلەم بەردەۋام قسەم لەگەل خۇمدا دەكەرد و بە تىپەپىبوۋنى كات ژيان سەرلەنوئى دەستى پىكردەۋە، ئىستا ھەندىك ھاۋرېي نايابم ھەيە و ژيانىشم خۇشە، ئەگەرچى ناتۋانم ھەموۋ

ھەۋلدان بوۋ تىگەشتن و پاساۋ ھىنانەۋە بوۋ كەردەۋەي كەسانى تر

مىژۋوى ئاسەۋارى ئەمە دەگەپىنمەۋە بوۋ باۋ و باپىران و خزمەكانم، ئەۋان دەزانن كە ئەم كارامەبىيەم ھەيە و ھەۋل دەدەن ۋەك مەن بىن، بەلەم زۆرەيان ناتۋان، ئەمەش بە بەھىزى بەستراۋەتەۋە بە كەلتورى كوردىيەۋە، چۈنكە تىگەشتى رېگايەكى گەشىنىيە بوۋ داھاتۋىيەكى روتىر.

كاتېك كەسېك ھەلەيەك دەكات بەرامبەرم، مەن ھەۋل دەدەم لىي تىگەم و پاساۋىك بدۆزىمەۋە بوۋ ئەۋ كەرى كە كەردوۋىيەتى بەرامبەرم، بوۋ ئەۋەي ئەۋ ھەلەيەي كەردوۋىيەتى بەرامبەرم زۇر ماندوۋم نەكات لە ژيانم دا، ئەم كارامەبىيەم زۇر بەكارھىناۋە، ھەركاتىكىش سەرکەوتتوۋ دەبم زياتر يارمەتپەرم دەبېت،

خویندن بۆ داهاتوویه کی باشت

دایکم له سهردهمی مندالیم دا ههمیشه دهیگوت «له ریی خویندنه وه ده توانیت داهاتوت پرشنگذار بکهیت». زۆر وته و قسهی نهستهق ههیه سهبارت به خویندن.

«بخوینن، چونکه خویندن بۆ دیفاعی تیغی دوژمنتانه، ههموو ئان و زهمانی وه کو قه لغان و سوپه رتانه.»

یه کهم ئایهت له قورئان دابه زیوو «بخوینه به ناوی ئه وه پهروه ردگارته وه که ههموو شتیکی دروست کردوو.»

سوره تیکیش ههیه له قورئان دا به ناوی «قه له م.»

که تیایدا خودا سویند ده خوات «سویند به پینووس و ئه وهی که دهینووسن.»

زۆر کهس له ئیمه له کوردستان کۆشش ده کات بۆ خویندن بۆ گهیشتن به داهاتوویه کی باشت.

بۆ ههندیك له ئیمه، ئه وه خویندنه که یارمه تیمان ده دات رۆژه سهخته کان تیپه پینن. بۆ من میژووی ئه مه ده گه پیته وه بۆ ئه و کاتهی ته مه نم ۱۵ سالان بوو، سالی ۱۹۹۱، سالی کۆروه مه زنه که ی گه لی کورد.

ئهدامانی خیزانه کهم و هوپیکانم هانیاں ده دام، براهه کهم به شیوازی ماددی و مه عنه وی یارمه تی ده داوم. خویندن و فیروبوون به شیکه له که لتوره که مان.

که سیکی ترمان شتیکی هاوشیوهی وت:

کاتیک ۱۳ سالان بووم له پۆلی ۷، له ههموو وانه کاندای که وتم، زۆر بیتاقت بووم، کاتیک ها تمه وه ماله وه براهه کهم پالپشتی کردم و هانی دام که به رده وام بم له سه ر خویندن، ماموستا کانیشم یارمه تییاں دام، هه ربویه بپارم دا به رده وام بم له هه ول و کۆشش بۆ خویندن تا وه کو پیم نه وتییت نه خوینده وار.

خزمهت کردنی کهسانی تر بی بیرکردنه وه له وه رگرتنی پاداشت

پاشان ئه و کاته ی له پۆلی ۱۰ بووم، ده ستمکرد به خویندنه وه ی کتیب و بیرکردنه وه له وهی ده مبیست.

بیرمکرده وه، بۆ ده بییت کاری باش ئه نجام بدهم به وهی تر سه وه؟ بۆ ده بییت ههمیشه بیر له پاداشت بکه مه وه؟ پیم وایه ئه گه ر به مجوره کار بکه م، ئه وا من سه ودا و مه عامه له ده که م له گه ل خودادا و بازرگانی ده که م، هه ربویه فه لسه فه و تیگه شتییکم بۆ خۆم په ره پیندا و کردمه په ره و بۆ خۆم که زۆر سوودی پینگه یاندووم. خزمه تیکی زۆری کهسانی تر ده که م بی نه وه ی بیر بکه مه وه له پاداشته که ی، ئیستا ئه ندامانی خیزانه که م ئه م کارامه بییه ده ناسنه وه له مندا و پیمده لپن «ره نکه تو راست بیت و له سه ر حه ق بیت».

که سیکی ترمان باسی له فه لسه فه یه ک کرد که هه یه تی و هه لیده گریت به دریزیایی ژیا نی خو ی، ئه ویش سه باره ت به خزمه تکردنی کهسانی تره بی بیر کردنه وه له پاداشت، به دریزیایی سه رده می مندالیم زۆر گویم لئ ده بوو له دایک و باوکم و ده ور به ره که مه وه که پیا نیان ده گوتم کاری باش ئه نجام بده چونکه خودا پاداشت ده داته وه و ده چیه به هه شه ت، پاشان باس و خوا سی به هه شتیان بۆ ده کردم.

به رده وام کۆمه لیک پرسیار ده هات به می شکمدا، به لام نه مده توانی بیان پرسم له که س. هه ر کاتیک بو یستایه بپرسم، پیم ده گوترا که بی ده نگیم چونکه کفر ده که م و کاریکی خراب ئه نجام ده دهم به و پرسیار کردنه.

گو یگرتن و یارمه تیدانی خه لکی

زۆر که سمان قسه ی کرد سه باره ت به وهی که چۆن له کاتی نه هه مته تیدا، هه ولده دین یارمه تی کهسانی تر بده ی، بۆ به رامبه ره کامانی رونه که ینه وه و متمانه به خو بوون ده به خشی نه به رامبه ر یا خود چه ند ها ور پیه ک ئاشت ده که ینه وه.

زۆر به مان فی ری هیزی گو یگرتن بووین که وابه سته یه به که لتوری کورده وه، به تاییه تی له هه ندیک له خیزانه کاماندا، هه ندیکیشمان له ماموستا کامانه وه فی ری هونه ری گو یگرتن بووین.

ئومیده وار بوون

بۆ ده گی پاره وه که جه ختی له وه ده کرده وه «پاش ههموو ناخۆشی و ناره حه تییه ک، خۆشی و ئاسان کاری دیت». هه روه ها دو عا ئایه تی قورئانی به سه ردا ده خویندم که وای له منیش و خیزانه که شم ده کرد به هیوا بین له ژیا ن و ئومیدمان هه بییت،

هه ندیک له ئیمه ناچار بووه فی ری ئومیده وار بوون و به هیوا بوون بییت. کاتیک سالی ۱۹۹۱ کۆچمان کرد له که رکو که وه بۆ ئیران، تووشی نه خۆشییه کی سه خت بووم و چاره سه رم نه بوو بۆ ماوه یه ک، له وه ده مه شدا دایکم به رده وام چی روکی

سهره نجام چاره سهرگرام و چاک بوومه وه.

له لایه کی تره وه، سهرده میک پزیشک بووم و هاتووچوم ده کرد
رؤژانه ۱۵۰ کیلومه تر، ئەمەش زۆر ناخۆش بوو، بەلام بیرمکرده وه
که هیچ شتیک بەردهوام ناییت و ئەمەش تێده پەریت، ئەمانه
ووتە ی باوکم بون.

که سیکێ تر له گروپه که مان فیری بههره ی گه شینی بووه ئەو
کاته ی ته مەنی ۱۰ سالان بووه، ئەوکاته بووه که به زۆره ملی
راگوێزاون له کهرکوک وه بو ههولێر.

مالی خۆمان و هاوڕێکامان و ئەندامانی خێزیمان جێ هێشت،
ئەزموونیکێ سهخت بوو، بەلام توانیم هاوڕێی نوێ بدۆزمه وه له
ههولێر بههۆی ئەوه ی که گه شین بووم، ئەمه له خێزانه که موه

فیربووم، نه نکم هه میشه پێی ده وتین رۆژیک ده بێت ده چینه وه
شوینی خومان و له هه مان شوین ده ژین «بهرد له جێی خۆی
سه نگینه». ئەمەشم به هاوڕێکانم ده ووت له هه ولێر، ئەو
گه شینییه ی له داپیرمه وه فیربووم ده مبه خشیه ئەوانیش.

وته یه کی عه ره بی هه یه ده لی «تفائلوا بالخیر تجدوه» و اتا
گه شین بن به رامبه ر شته کانی ده ستتان ده که ویت.

ئێستا ده پرسم ناخۆ نه نکم ئەم گه شینییه له کپوه فیربوو، ره نگه
له خێزانه که یه وه فیربوویت، ره نگه نارەحەتی زۆری به سه ر
هاتیبت له ژیانیدا وه ک ژنیکێ کورد، ئێستا کاتیک به رده وام ده بم
له م گه شینییه م، وه ک پزێ لێناتیک وایه له نه نکم، ئەو کۆچی
دوایی کرد، به لام ئیمه قه رزاری ئەوین بو گه شینییه که مان.

رێز گرتن و یادکردنه وه ی که لتوری کوردی

به عسی کردن و به عه ره بکردنی که لتوره که مان، ئیمه پارێزگاری
ده که یین له هۆنراوه کامان، پۆشاک، جل، بهرگ، سه ما کردمان، که
پیکه وه ئەنجامی ده ده یین. به درێزایی میژووی میلیه تی کورد
درێژه مان داوه به نه ریته کامان، بۆنه کامان و که لتوره که مان.

له میانه ی سه ختترین کاته کاند، خێزانه کامان کۆمه له رێگایه کیان
دۆزیوه ته وه بو ریزگرتن و یادکردنه وه ی که لتور و نه ریتی کوردی.
هه رکاتیک ریز ده گرین له بۆنه و فیستیقاله کامان، ئەمه شیوازیکه
له ژیان وه و به رده وام بوون له ژیان، ئەمه به ره له ستیه ده ی به

به هره و کارامه یی تری به رده وام بوون له ژیان

کۆمه لیک کارامه یی تری رزگار بوونیش هه یه له کوردستان :

- هه ندیک له ئیمه باسیان له خو کۆتروۆل کردن و کۆتروۆل کردنی تووره یمان کرد، گۆرانیه ک هه یه ده رباره ی ئەمه و ده لیت
”توره مه بن توره بوون، ئاگره بو بێشهی ده روون“.
- زۆر کهس له ئیمه له کاتی نارەحەتیدا گوێ له گۆرانی ده گرین، ته نانه ت ئەگه ر گۆرانیه کانیش خه م بارانه بن هه ندیکجار
سه بووریمان پێ ده به خشن.
- که سیکێ تر له گروپه که مان ده رباره ی وینه کیشان و به جیهانی نارەزووه کانیا و په ره دان به توانا کانیان قسه یان کرد، که
ره نگه له سه ره تاشدا رێگایان لێ بگیریت.
- هه ندیک له ئیمه له کاتی بێ ئومیدیدا هه ولده دن کاته خو ش و باشه کان بیری خو یان بخه نه وه، ئەو ساتانه ی له گه ل
هاوڕێکانیاندا به سه ریان بر دووه.
- که سیکمان باسی له دۆزینه وه ی چه ند رێگایه ک کرد بو حه سانه وه و پشوودان و رۆحانی یه ت.
- که سیکێ تر له گروپه که مان باسی له هه بوونی په یوه ندی کۆمه لایه تی کرد له گه ل هاوڕێکامان و خێزانه کاماندا، سه ردانکردنی
خێزانه کامان و هاوڕێکامان یارمه تیم ده دات بو که مکردنه وه ی خه م و خه فه ت و گرفته کانم، ئەمەش په یوه ندی هه یه به
که لتور و نه ریته کامان و قورئانی پیرۆزه وه، هه ره ها ئەرکیکی کۆمه لایه تی و مرویی یه.

کۆشش کردن و کۆلنه دان

به ره و سلیمانی به هۆی کیمیا بارانه وه، و دایکیشم ئەرکی
به خێوکردن و سه ره رشتیکردنی ئیمه ی گرتە ئەستۆ، به ریک و
پیکێ و به ریزه وه یارمه تی داین له ژیا ماندا، بووه مامۆستای من،
هه ره ک کوردانی تر، منیش رووبه پرووی زۆر فشار و سه ختی
بوومه ته وه له ژیا ماندا تاوه کو به رده وام بم له ژیان.

له کۆتاییدا، زۆر له خێزانه کامان ناچار بوون که کۆشش بکه ن
تاوه کو رزگار بن و به رده وام بن له ژیان.

له سه رده می مندالیم دا، سالی ۱۹۸۸ رژی می به عس باوکیان
ده ستگیر کردم، بو ئەوه ی بژین ده بووا به خو مان بیاراستایه
و خو مان بژیوی په یدا بکه یین، له هه له بجه وه کۆچمان کرد

دەربارەى ئەم بەلگەنامەى گىرانهوہیہ

بەلگەنامەى (بەدەنگەوہەتتیرزگاربووانى ئەشکەنجە و نەھامەتى کارامەییہکانى رزگاربوون و چیرۆكى خیزانە کوردەکان) بەرھەم ھیزاوە لە میانەى ۆرکشۆپىک دا لەسەر ”وہلگە گىرانهوہییہکان بۆ سەختى یەکان“ کە ریکخراوو لە لایەن بئکەى کەرکوک بۆ چارەسەرکردنى قوربانىانى ئەشکەنجە لە سلیمانى، لە ۲۸-۳۰ ی ئەلولى ۲۰۱۲ دا. ئەم راھینانە پيشکەشکرا لە لایەن دەپشد دینبرۆغ لە ژێر سەرپەرشتى دامەزراروہى دۆلویچى نىو دەولەتى.

بەشداربووانى خولەکە دابەشکرا بوون بۆ چەند کۆمەلە یەکی سى کەسى بۆ وەلامدانەوہى ئەم پرسیارانەى خواروہ:

- وەسفى شتىک بکە (بەھرە یەکی تايبەتى یا زانیارییەک دەربارەى ژيان) کە یارمەتى خۆت یا خیزانەکەت دەدات لە بارودۆخە ژوارەکاندا.
 - چیرۆکیکمان بۆ بگىرەرەوہ دەربارەى ئەمە- کاتیک کە ئەم بەھرە یان زانیارییە تايبەتە گۆرائىکى دروستکردووہ یان سوودىکى ھەبووہ بۆ تۆ یان خیزانەکەت.
 - مێژوو کۆمەلایەتى ئەم بەھرە یە یاخود زانیارییە چىیە؟ چۆن فێرى بوويت؟ لە کىوہ فێر بوويت؟ کى ئاگادارە کە تۆ ئەم بەھرە یەت ھە یە؟
 - ئایا ئەم بەھرە یە یخودا زانیارییە پەيوەستە بە شتىکى گەرەتر یان نەريتیکى گشتى یەوہ بە شىوہ یەک لە شىوہکان (خیزانى/ جقاتى) یا / و نەريتى کەلتورى یەوہ؟ ئایا ھىچ پەندىکى پيشنان، قسەى نەستەق، چیرۆک، گۆرانى، وینە ھە یە دەربارەى ئەم شتە لە خیزانەکەت، کۆمەلگاکەت یاخود کەلتورە کەتدا کە پەيوەست بىت بەم بەھرە یان زانیارییەوہ؟
- بەشداربووان وەلگەنامەکانى یەکتريیان تۆمار کرد و پاشان وەرگىردرا (لە کوردى یەوہ بۆ ئینگلیزى). دەپشد دینبرۆغ نوسخەى رەش نووسى ئامادە کرد لەم بەلگەنامە یە، پاشان دووبارە خوینراوەوہ بۆ بەشداربووان، رەزامەندیان نواند، وەسفىکى روون بوو بۆ بەھرە و زانیارییە تايبەتەکانیان. ھەندى لە بەشداربووانیش ئەوہ یان دەرخواست کە دەیانخواست چیرۆكى زیاتریان باس بکەرایە، ئەم بەلگەنامە یە ئىستا بە کوردى، عەرەبى، ئینگلیزى ئامادە یە.
- بۆ زانیارى زیاتر سەبارەت بەم پرۆسە یە، و دەربارەى بەکارھینانى بەلگەنامەکانى گىرانهوہى بە کۆمەل، تەماشای دینبرۆغ (۲۰۰۸).

ئیمە وەک میللەتى کورد، زۆر شارەزاین و دەزانین دەربارەى نەھامەتییەکان، ئیمە رووبەر ووی شتىک بووینەتەوہ کە بە ئاسانى ناھىترتتە پيش چاو، زۆر شتىش دەزانین دەربارەى رزگاربوون لە سەختى یەکان، لیرەدا باسى ھەندى لە زانیارى وئەزمونى خیزانە کوردەکاٹمان کردووہ، ئەم بەھرە و کارامەییانە مێژوو یەکی کۆنیا ن ھە یە. ھىوامان وایە ئەم بەلگەنامە یە بە سوود و یاریدەدەر بىت بۆ ھەموو کەسىک.

ئىستا بەرنامەمان وایە کە ئەم چیرۆکانە ئال و گۆر بکەین لە گەل ئەو کەسانەدا کە کاریان لە گەلدا دەکەین، پرسیاریان لى دەکەین سەبارەت بە مێژو و بەھرە نھىنى یەکانیان بۆ رزگاربوونا.

A landscape photograph showing a wide valley. In the foreground, there is a field of tall, golden-brown grasses. A single, dark green tree stands in the middle ground. The background features rolling hills and mountains under a blue sky with scattered white clouds. The text is centered over the middle of the image.

به‌شی دووهم
دره‌ختی ژیان

درهختی ژيان

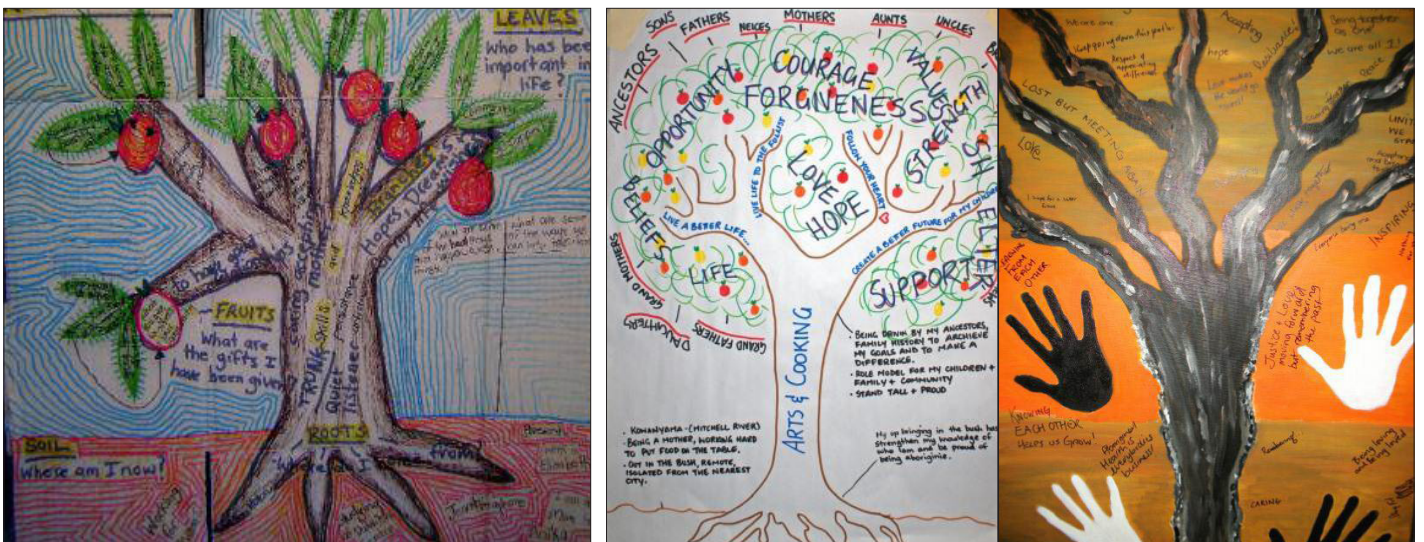
ژيانی ټيمه له كوردستان وهك ژيانی دارستان وايه كه چه ندين جار تيك دراوه له لايه ن رژيمي به عسيه وه، نه وان گونده كانی كوردستانيان و دارستانه كان و زهوی و زاری كشتوكاښيان خاپوور كړد، ترس و توقانديان دروست كړد له دلی مندالن و دايكاندا.

به لام دواي پرؤسه ي رزگار بوونی كوردستان، ئيستا دووباره گه شه كړنه وه هه به....
خاكي نوئی، قه دی نوئی، لق و گه لای نوئی.

له كوردستان دا، درهخت هيمای ژيان و هيوايه، كه نه مانه بهرگه گرتن، جيگيري، هيز و بهر ده وامي ده نوینن.
هه موويان ره گيان داکوتيوه به قولايي زهوی دا و بهر زه دهنه وه بهره و ناسمان.
له پاييزدا، ده بينين گه لاکان ده وهرن، به لام باش ده زانين كه زور ناخايه نيت گه لای نوئی و ژيانی نوئی سهر هه لده داته وه، كاتيكش
نه م ژيانه نوئی يه ده بينين، خوئی و نارامي ده هينيت.
درهخته كان سهرچاوه ي بزيوين بو خيزانه كورده كان، ميوه كاښان پي ده به خشن و سهرچاوه يه كي داهاتن بو نه وانه ي بازرگانی
ده كه ن له چياكاندا.
له هه مان كاتدا هه ندي مانای روځانيش هه يه. له قورثانی پيروزدا، باسي درهختي زه يتون و هه نجير كراوه، له ئايين دا، درهخت
هه نديك جار هيمای خيزانتيكي باش و بهر يزه.
له رووی نهر يتيشه وه، درهخت ده خريته سهر گوړي مردووه كان.
له وه زياتر چي هه يه، ئيمه ش له درهخت ده چين، درهخت ده ست پي ده كات وهك مندال (نه مام)، پاشان روژ به روژ گه وره
ده بيت.
وهك نه و ئوميدانه ي بنياديان ده نيين له دلماندا، نه مامي بچووك پيويستي به پاراستي هه به تا گه وره ده بيت.
درهخته كانی كوردستانيش ده بيت به هيز بن تاوه كو بتوانن بزين و مپننه وه و بهرگه بگرن. درهخته كان فيرمان ده كه ن چون
به ره له ستي بكه ين.
له راستيدا، دروشم و هيمای بنكه ي كه ركوك بر يتيه له درهختي ك.

- كارمه ندانی بنكه ي كه ركوك بو چاره سهر كړدن قوربانی نه شكه نجه

درهختي ژيان ريگايه كي كاری گيرانه وه ييه كه له بنه پرتدا دار يژراوه بو كار كړدن له گه ل مندالني كه م تونادا، به لام ئيستا له گه ل نه وه
هه رزه كارانه شدا به كار ده هيزيت كه دوو چاري نه شكه نجه و گرتي كو مه لايه تي بوونه ته وه (ئين كيوب، ۲۰۰۶، ديناړو، ۲۰۰۸).
ده كريت سوودي لي وهر بگيريت و ناسانكاري بكريت بو تاك، خيزانه كان، گروهه كان. له ناو درهختي ژيان دا، ئيمه وينه كيشانی
درهخت به كار ده هينين وهك هيمايه ك بو وه سفكردن لايه نه جياوازه كانی ژيانمان.

به شی یه که م : دره ختی ژیان

پیناساندوویت یا خود یارمته تی داویت تا بیان پاریزیت؟

گه لاکانی دره خته که (ژیانده وهی نه داما و یادگاریه کانیا):
گه لاکانی دره خت بریتیه له و که سانه ی که گرننگ بۆ
به شدار بووه که، ده کریت ئەمانه ئەو که سانه بن که زیندوون
یاخود که ساتیک بن که کۆچی دوا بیان کردوو.

ئەگەر که سه که ناوی که سیک برد که کۆچی دوا بی کردوو،
ئەوا ده کریت بپرسین :

• ئایا کاتی گرننگ و به نرخت هه بووه له گه ل ئەم که سه دا؟
تکایه چیرۆکیکم پێ بلن دهرباره ی ئەمه.

• چ شتی که له م که سه دا گرننگ و تاییهت بوو به لای تۆوه؟
• ئایا ئەم که سه پێی خۆش ده بوو که ئاوا یادی ده که یته وه به م

شپوهیه؟ که ئاوا ده یخه یته سهر دره خته که ت؟
ئەمه یارمته تی خه لک ده دات که وه فاو دلسۆزی خۆیان
دهربخه ن بۆ یادگاری که سه خۆشه ویسته کانیا.

میوه کان (پاشماوه و میراتیک که جیماوه بۆ ئیمه)
میوه کان بریتی یه له و دیاری و خه لاتانه ی که به خشراوه به
که سه که، یاخود ئەو هاوکاری و به شداریانه ی که سانی تر
کردوو یانه له ژیاناندا.

گوله کان / تۆوه کان (ئەو میرات و شوپن ده ستانه ی ده خوازین

جی به یلین و مینیتته وه):

گوله کان / تۆوه کان دره خته که بریتیه له و دیاریانه ی که
که سه که چه ز ده کات بیبه خشیت به که سانی تر، ههروه ها ئەو
به شداری و کاره باشانه ش ده گریتته وه که که سه که ده یکات بۆ
خه لکانی تر.

به شی دووهم : دارستانی ژیان

دارستانه که دروست کرا، رینماییکاره که رینگایه که ده دۆزیتته وه
بۆ دان پیا نان و ریز لینی شتیکی گرننگ دهرباره ی ههر
دره ختیکی... به جۆری هه موو که سئ هه ست به وه ده کات که
به شداری یه کی باشی هه یه له دروستکردنی (داره ستانه که دا).

ره گه کان (میرات، که له پور):

ره گه کان وه که به ردی بناغه وه هان بۆ ناسنامه مان،
ره گه کان دره خت خیراو ده ست به جی یه بۆ که سه که،
تاوه کو بدوی دهرباره ی که له پوره که یان: خه لکی کوپن (وه که ،
لادی، شارۆچکه، وولات)؛ میژووی خیزانه که یان یاخود
کۆمه لگه که یان (بنه پرتیان، ناوی خیزانی، بنه چه و باپیران،
نیشانه ی گیاندری)، ئەوانه ی که زۆری شتیان فیرکردوون له
ژیاندا؛ شوپنه دلپه سه نده کانیا، گۆرانیه کی دلخواز یاخود
هه لپه رکیه که، ئاین، زمان...

خاک (دیمنه ی سروشتی ژیا نی ئیستایان):

خاک بریتیه له وه ی که که سه که ئیستا له کوئی ده ژری و هه ندی
له چالاکای یه کان که ئەنجامی ده دن رۆژانه.

قه د (چی ده نرخیزیت، چی به نرخه / به هره و تواناکان)

قه د، بریتیه له و شتانه ی که که سه که گرنگی پیده دات و
به نرخه له لای، ئەو لپه اتوی و کارامه ی و توانایانه ی هه به تی.
ده کریت ئەمانه لپه اتوی جه سته ی بن، هونه ری گرنگیدان،
نهرم و نیانی، راستگویی... هتد. پاشان ده توانین به دوا ی میژووی
ئەمانه دا بچین: له کوپوه ئەمانه فیربوویت؟ بۆ ماوه ی چند
ده بیت ئەمانه گرننگ به لاتته وه؟ ئەمانه له کوپوه هاتوون؟

لقه کان (ئاسۆکان):

لقه کان دره خت ئومیده هاوبه شه کان ده نوینن، خه ونه کان و
ئاره زوووه کان ده نوینن: بۆ خه لکانی تر، خۆیان، کۆمه لگایه کی
گه وره تر. له ویوه ده کریت به دوا ی میژووی ئەم هیوا یانه دا
بچین: ماوه ی چهنده ئەم هیوا یانه ت هه یه؟ له کوپوه هاتوون؟
چۆن پاراستوون؟ ئایا هیچ که سیک ئەم هیوا و ئاواتانه ی

له به شی دووهمی پرۆسه که دا، له کوپدا بگونجیت، دره ختی
کۆمه لکی که س کۆ ده که ینه وه بۆ دروستکردنی (دارستانی ژیان).
ئەم دارستانه ده کریت پیکه اتبیت له ئەندامانی خیزان، یاخود
هاورپکان، یاخود ئەم کاره ئەنجام ده دین له ناو گروپدا.
رینماییکار ده کریت دره ختی خۆی دروست بکات، ههر که

به شی سییه م : گه رده لووله کانی ژیان

له به شی سییه می ئه م پرۆسه یه دا، باسی (گه رده لووله کانی ژیان) ده که یین، ئه و سه ختی و ناره حه تییانه ی خه لکی تووشی ده بن و ئه و ریگیایانه ی که خه لکی پیی رزگار ده بن له و ناره حه تییانه، له هیما و خوازوه ده چینه ژیانی خه لکی یه وه.

هه ندیکجار ئاسانتره بو خه لکی که قسه بکه ن به شیوه ی گروپ ده رباره ی گه رده لووله کانی ژیان، تاوه کو به ته نها قسه بکه ن و باسی بکه ن.

پاشان باسی میرات و که له پوری ئه م کارامه یی و به هره ی رزگار بوونانه ده که یین:

ئه که سانه کین که له ژیان دا پیشانیان داویت چون رزگارت بییت و به رده وام بیت له ژیان؟

پاشان پرسیار له به شداربووان ده که یین که چیرۆکیک باس بکه ن ده رباره ی په کیک له به هره و توانا کانی رزگار بوونیان. ره نگه شتمان پییلین ده رباره ی:

- جاریک که ئه م به هره ی رزگار بوونه ت به کار هیناوه.
- چون فیری ئه م به هیزی یه بوویت؟ له کوئی وه فیر بوویت؟
- له کئی و له گه ل کئی دا فیر بوویت؟ کئی ده زانیت که ئه م به هره ی رزگار بوونه ت هه یه و ناشنایه پیی؟
- کئی ئه م هیز و کارامه ییه ی توئی ناسییه وه و هه سته یی کرد؟
- ئایا که سانی تر هه یه که تو بیانناسیت و ره نگ بییت ئه م هیز و کارامه ییه یان هه بییت؟ له گه ل کئی تر دا هاوبه شیت له مه دا؟

ئه گهر بگونجیت، ئیمه ئه م به هره و توانایانه تو مار ده که یین (بروانه لاپه ره ۱۲-۱۳)

کاتیک له گه ل مندالندا کار ده که یین، ده کریت یه که م جار باسی ناره حه تی یه کان بکه یین که دره خته کان، دارستانه کان، گیانداران تووشی ده بن. پاشان باسی ئه و ناره حه تییانه ده که یین که مندالان تووشی ده بن، ههروه ها ئه مه چون کاریان تیده کات، له کوئیایدا، باسی کارامه یی و به هره کانی چوئیتی رزگار بوونی گیانداران و کارامه یی رزگار بوونی مندالان.

کاتیک له گه ل هه رزه کاراندا کار ده که یین، کارامه ییه کانی رزگار بوونیان ده دۆزینه وه به پرسیار کردن، وه ک :

له کاته سه خته کاند، له کانی گه رده لوولی ژیان دا، چی به هیزت ده کات و وات لئ ده کات به رده وام بیت یان یارمه تیت ده دات و وره ت به رز راده گریت؟

ئه و شته چیه به به هیزی ده ته یلیته وه له کاته سه خته کاند؟ کاتیک شته کان سه خت ده بن، کاتیک هه ست به لاوازی و بن وره یی ده که ییت، ئه و شتانه چین که ئه نجامیان ده ده ییت و یارمه تیت ده دات بو پالشتی کردنی تو بو ئه وه ی به به هیزی مینته وه، هه تا کو بگه ریته وه سه ر ریچکه ی ژیانی خو ت؟ ده کریت په یوه ندی کردن یاخود بیرکردنه وه بییت ده رباره ی که سانیک، چه ند شوینیک، خیزان، که لتور، یادگاری شوینه تابه ت و خو شه ویسته کان بییت که کوچی دواییان کردوه، یاخود ده کریت شتیک بییت که ئه نجامی ده ده ییت، و یارمه تیت ده دات هه ست به به هیزی بکه ییت؛ دو عا کردن و نوێژ کردن، مؤسقا، قسه کردن، چیش ت لینان، پاک کردنه وه، وه رزش، شتی تر؟

به شی چواره م : نه ریتی ریژلینان

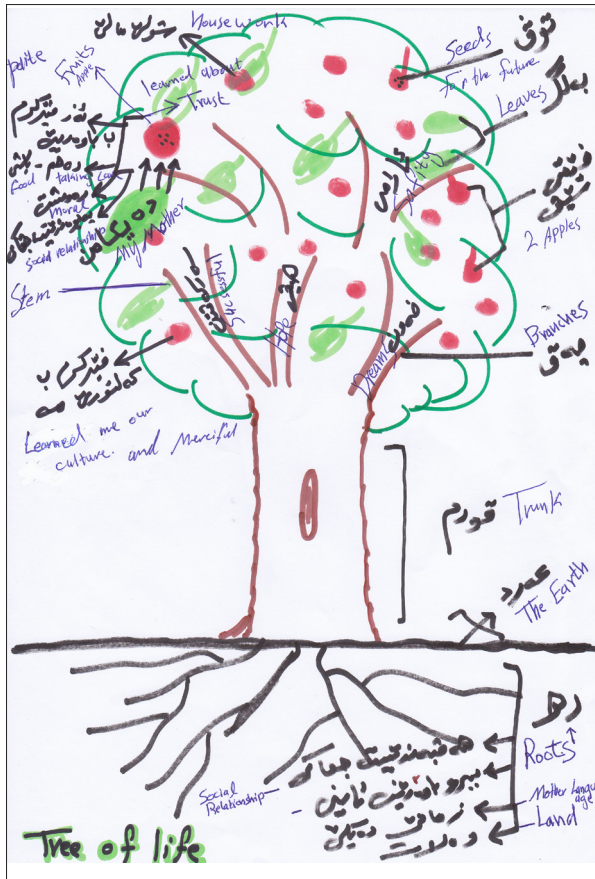
ئه گهر بگونجیت، دره ختی ژیان کوئیایی پی ده هیئین به سروتیکی دان پیانان و ریژ لئ گرتن. که سه گرنگه کانی ژیانی ئه و به شداربووه کو ده که یینه وه (گه لاکانی دره خته کان)، پاشان ئال و گوپی دره خته کان و توانا کانی رزگار بوونی خه لکان ده که یین. ده گونجیت بروانامه به خشین، یاخود هونراوه، نامه، به لگه نامه

لیره له ولاته که ماندا، له ولاته که ماندا، په یوه ندی نیوان ئه ندامانی خیزان، هاوریان و خزمه کان، لاپه نیکی پیروزی ژیان. له کوومه لگا که ماندا، ئیمه به به هیزی به ستراوینه ته وه به خیزانه کامان و تابه فه که مانه وه وه ک: (باپیر و داپیر، خال و مام و به وجوره). ههروه ها ئیمه په یوه ندیمان به هیزه له گه ل برا و خوشکه کاماندا، کاتیک کارده که یین له گه ل قوربانیانی ئه شکه نه ده دا، دره ختی ژیان ده توانیت یارمه تیمان بدات تا یارمه تی ئه وان به دین که هیز و سه قامگیری به ده ست به یین له ئه ندامانی خیزانه کانیانه وه، ته نانه ت ده توانین به کاری به یین له ناو خیزانه کانی خو ماندا بو زیادکردنی زانیاری ده رباره ی گونجاندنی له گه ل زه بری ده روونید.

درهختی ژيان له كوردستان دا

تر، ههروههها چۆن ئايينهكههه پهبهپهوه بكات. له ريبگههه ئهه گههوهگويانهوه، ئهه كچه ههستهه بهوه كرد كه ئهه مانه هه مووه پاشماوه و ئاسه وهاره دايبكههه ته كه ئهه ستا هه لىگرتوهه له ژياندا، له ئاخوتهه دهه بهارهه ئهه مه، كۆمه لىك ئهه زموونهه گرنگهه باس كرد له گهه ل يادگارهه دايبكههه. ئهه مانه كۆمه لىك چهه روك بووه كه پىشتهه بۆ كه سهه باس نهه كردهوه. بۆ بهه كهه مكار كه ئهه م كچهه م بىنهه، وا بىهه دهه كردهوه كه بهه بووه وه ههچ شهه تىكهه باش نهه ماوه له ژياندا، له ميانههه چوارهه دانىشتندا درهختهه ژيانمان بۆ كهه ش، كه گهه يشتهه كۆتايهه زۆر گهه شىنهه تر بووه له پىشتهه، بهه شهه وهه كهه بهه رچاوه، دهستهه كردهوه بهه وهه گرنگهه بداتهه بهه وهه، جهه له بهه رگهه ره شهه كانهه گوژهه، بهه توهانتر بووه له زالبووهه بهه سهه ر گهه تهه كانهه، زۆر دلهه وهه شهه تر بووه، دهه سهه تىكهه بهه گهه وهه گوژ كردهه دهه بهارهه پهه يوهه ندىبهه كۆمه لايهه تىبهه كانهه تر كهه گرنگهه بهه لايهه وهه. باوهه ژنهه كهه شهه ههه سهه تىكهه بهه م بهه رهه وهه پىشهه چووهه وه باش بوونهه، ههه ر بۆ بهه پهه يوهه ندىبهه كهه شهه لهه گهه ل باوهه ژنهه كهه شهه بهه رهه وهه باشتر ههه نگاوهه نا.

ئهه مهه نموونهه پهه كهه بۆ بهه كارهه تىنهه درهختهه ژيان بۆ يارهه تهه دانى كهه سهه ك كهه خهه م وهه فهه تهه زۆرهه ههه بىتهه. ئهه م كچهه توهه نهه رى بهه رىتهه لهه دايبكهه (لهه رىبهه ناوهه نهه گهه لايهه كهه بهه ناوهه دايبكهه پهه وهه لهه سهه ر درهختهه كهه شهه) ههه روهه ها توهه نهه كهه دان بنىتهه بهه وهه ئاسهه وهه وه كهه لهه پورهه وهه كهه لهه دايبكهه پهه وهه جهه ماوهه بۆه (مىوهه كان) وه ئهه وهه شهه كهه چۆن ئهه مهه ههه لگرتوهه لهه ژيانهه دا.

كارمهه ندانهه بنكهه هه كهه روك له كوردستان ئهه ستا درهختهه ژيان بهه كار دهه هىنهه بهه شهه وهه پسهه ورانهه، ئهه مهه چهه رهه كهه كهه له شهه روانهه وهه كهه درهختهه ژيان بهه كار ههه ناوهه لهه كارهه كهه شهه له سهه تهه رهه رايهه تىنهه وهه دهه وهه:

كهه چهه كهه نهه، كهه تهه مهه نهه نهه كهه ههه بىسهه سهه ل دهه بووه، لهه لادى پهه كهه بهه چووهه كهه نارهه دهه ژيا، بۆ وهه رگرتنهه چهه رهه سهه سهه ردهه نهه بنكهه كهه مانهه كرد.

بهه وهه ههه زارىبهه وهه خهه زانهه كهه ناچهه روهه بكهه نهه بۆ شهه رىكهه چهه رهه باهه، ئهه م كچهه گهه نهه ههه ندىكهه گهه تهه بۆ ماوهه پهه ههه وهه ههه شهه شهه شهه نهه كردهوهه، كۆچهه ردهه نهه بۆ ناوهه شهه بهه خهه رايهه كارهه تهه كهه رده، پاش سهه لىك لهه گواستهه وهه پهه نهه بۆ شهه، دايبكهه ئهه م كچهه كۆچهه دووهه دهه كاته، ئهه مهه شهه رهه وهه داوبكهه زۆر خهه راپهه بووه، چهه نهه كهه كچهه كهه وهه دايبكهه پهه يوهه ندى پهه كهه زۆر تايبهه تىنهه ههه بووه، دووهه مردهه دايبكهه شهه تهه كان بهه رهه خهه رايتهه دهه چووهه، باوهه كهه گهه تهه ههه بووه دووهه مردهه دايبكهه، كاتهه كهه باوهه كهه دووهه بهه رهه ژنهه ههه ناوهه وهه، پهه يوهه ندى كهه كهه وهه باوهه ژنهه كهه شهه باش نهه بووه.

پهه كهه مكار كهه بىنهه م، ئهه م كچهه زۆر دلهه تهه نهه بووه، ئارهه زووهه پهه كهه مهه ما بووه لهه ژيان، دهه يگوت كهه نازهه رىكهه توندهه ههه پهه لهه ههه مووه جهه سهه تهه شهه، بهه تايبهه تهه سهه كهه وهه وهه، ههه مووه تاقهه كردهه وهه پهه زىشهه كهه كهه كان دهه رىخسهه كهه ئاسابهه پهه.

ئهه وهه كچهه زۆر شهه رمن بووه بهه وهه جياوازهه جهه سهه تهه پهه وهه، ههه سهه تهه بهه بۆ ئومهه دهه وهه دا بهه رارهه وهه كردهه، دهه يگوت ههه چهه كهه سهه ك نهه پهه كهه بهه توهه نهه تهه يارهه تهه م بداتهه، وتنهه لهه پاش لهه دهه سهه تهه دانى دايبكهه م، ئومهه دهه بهه ژيان نهه ماوهه.

پهه كهه م جار ئهه م كچهه م بىنهه، تهه نهه دهه رهه ژ بووه فهه رهه درهختهه ژيان بووه بووه، فهه رهه ئهه وهه بووه كهه چۆن دهه كهه رىتهه درهختهه ژيان بهه كار بهه نهه رىتهه لهه گهه ل كهه سهه تىكهه دهه گهه تهه ههه وهه وهه لهه نارهه ههه تىدهه نهه، ههه ر بۆ بهه پىشهه نهه م دا چهه وهه نهه درهختهه بهه كهه شهه تهه وهه پاشان داوام لىكهه ردهه كهه لهه مالهه وهه درهختهه كهه وهه نهه بكات.

كاتهه كهه گهه رايهه وهه، پىشهه نهه م كهه چهه زهه وهه پهه كهه دىارهه كارهه وهه گوندهه كهه يانهه زىادهه كردهوهه بۆ رهه گهه كان، زمانهه دايبكهه، پهه يوهه ندىبهه كۆمه لايهه تىبهه سهه رهه كهه پهه كان.

سهه بهه رهه تهه بهه قهه دهه كهه هه، باسهه چهه نهه كارمهه پهه وهه وهه ئارهه زووهه پهه كهه كرد، لهه لقهه كانهه دا (ههه وهه وهه نهه كان) ئامازهه پهه بهه خواستهه سهه لامهه تهه وهه ههه وهه سهه رهه كهه وتوو بوونهه كرد، ئهه وهه لهه ههه مووه گرنگتر بووه ئهه وهه بووه ناوهه دايبكهه بهه ردهه وهه كهه پهه كهه ل گهه ل سهه رهه كهه پهه كان لهه درهختهه كهه شهه، لهه گهه ل ئهه وهه شهه دهه كهه دايبكهه كۆچهه كردهبووه، بهه لاهه م ئهه مهه رهه كهه پهه كهه بووه بۆ يادكردهه وهه وه رهه زىنهه نهه لهه دايبكهه.

لهه باسهه كردهه مىوهه كانهه (دىارهه وهه پاشماوهه)، بهه درىزهه باسهه مان كرد لهه وهه كهه چهه فهه رهه بووه لهه دايبكهه پهه وهه، باسهه لهه ههه ندى پهه رهه وهه رهه فهه كردهه كرد، متهه مانهه، رهه زدارى، خهه مهه تهه كردهه كهه سهه نهه

An aerial photograph of a city valley, likely in Iran, showing a dense urban area with a river flowing through it. The foreground features a hillside with scattered trees and a dirt path. The background shows rolling hills and mountains under a blue sky with light clouds.

به‌شی سیه‌م
تیمی ژیان

تیمی ژیان

«له کوردستان زۆربه مان هه زمان له دووگۆلی یه!
دهرفه تیکه بو ئیمه که شته کان له بیر بکهین، کاتیک له گۆره پانداین هه موو شتیک کالده بیته وه و دیارنامینیت، شوینیکه بو
هاورپیه تی، خووشی، شوینی کاری تیم. شانویه که بو خه ونه کامان و ئاههنگ گپران.
کاتیک گۆلیک تۆمار ده کریت، ئیمه هاوار ده کهین، چه پله لی ده دهین، هه ل ده پهرین و ته نانه ت فیشه ک ده ته قینین به
تفه نکه کامان به ئاسماند ا.»

کارمه ندانی بنکه ی کهرکوک بو چاره سه رکردنی قوربانیا نی ئه شکه نجه

شیوازی تیمی ژیان، هیما و خوازه ی وهرزش به کار ده هینیت بو توانا به خشین به خه لکی، تاوه کو بتوانن مامه له له گه ل رووداوه
زه براوییه کاندای بکه ن، به بئ ئه وه ی پیویست بکات راسته وخو گف توگۆیان له باره وه بکهین.
هه نگاوی یه که م دروستکردنی (په ره ی تیم) ه.

راهبته‌ر (مه‌شق پیکه‌ر)

کبیه‌ه‌ه‌و که‌سه‌ی که‌ زوټرین شتی لویه‌ فیربوویت؟ ده‌کریت زیاد له‌یه‌ک راهبته‌ریشته‌ه‌ه‌بیت، ده‌شگونجیت که‌ زیندوو یان مردوو بن و له‌ژیاندا نه‌مابن. هه‌ندی له‌وشتانه‌ چین که‌ فیریان کردوویت؟

نال و گوټره‌کان

نایا که‌سانیک هه‌یه‌ که‌ هه‌ندی‌ک جار له‌ تیمه‌که‌تدان و هه‌ندی‌ک جاری تریش تیایدا نین... ره‌نگه‌ هه‌ندی‌ک روژ زور یاریده‌ده‌ر و به‌سوودبن بوټ، هه‌ندی‌ک روژی تریش هیچ یارمه‌تیت نه‌ده‌ن؟ نه‌گه‌ر وایه‌ نه‌مانه‌ نه‌ندامه‌ شوینگوټره‌کانی تیمه‌که‌تن. له‌ چ جوټره‌ کاتیکدا یارمه‌تیت ده‌ده‌ن؟ چ جوټره‌ کاتیکدا یارمه‌تیت ناده‌ن؟ چوټن فیری جیاوازییه‌که‌ی بوویت؟

گوټرانی یاخود ناوازی سه‌ره‌کی

نایا گوټرانییه‌کی تایه‌تت هه‌یه‌ که‌ زور مانادار و گرنگه‌ به‌لاته‌وه‌، که‌ ده‌کریت ناوی بنییت > گوټرانی یان ناوازی سه‌ره‌کیی ژیانته‌ له‌م کاته‌دا؟ نه‌گه‌ر وایه‌، نه‌وا ده‌کریت چی بیت؟ بوچی گرنگه‌ به‌لاته‌وه‌؟

هاندهران و پالپشتکاران له‌ ته‌ماشاکهران

کاتیک له‌ مه‌یدانی خوټدایت، کین هاندیره‌ره‌کانت له‌ ته‌ماشاکهران له‌ میشکی خوټدا، کین نه‌و که‌سانه‌ (زیندوو یا مردوو) که‌ هیوایان وایه‌ سه‌رکه‌وتوو بیت؟

به‌ها بالا و سه‌ره‌کبیه‌کان که‌ پاریزگاریان لئ ده‌کیت

چین هه‌ندی‌ک له‌ به‌ها گرنگه‌کانی تیمه‌که‌ت؟ نامانج و هوکاری بوونی نه‌م تیمه‌ چیه‌؟ چین نه‌و به‌هایانه‌ی پاریزگاریان لئده‌کیت؟ (نه‌مانه‌ بخه‌ دواي نامانج و گوټله‌کانه‌وه‌). میژووو نه‌مانه‌ چی یه‌؟ نایا بو ماوه‌یه‌کی زوره‌ که‌ به‌شیکن له‌ تیمه‌که‌ت؟

شوین و پینگه‌ی تو

شوین و پینگه‌ی تو چیه‌ له‌ تیمه‌که‌دا؟ خوټ له‌ کوټدا داده‌نیتیت؟

تاقمی فریاگوزاری سه‌ره‌تایی

کاتیک تیمه‌که‌ت تووشی نارپه‌حه‌تی ده‌بیت (پیدان/ نه‌مانی و ره‌ی یاریزانی‌ک) په‌نا بو چی ده‌به‌یت؟ چی یارمه‌تی تیمه‌که‌ت ده‌دات له‌ کاته‌ سه‌خته‌کاندا؟ چی له‌ ناو تاقمی فریاگوزاری سه‌ره‌تاییه‌که‌تدایه‌؟

گوټره‌پانی خوټ (مه‌یدانی خه‌ونه‌کانت)

گوټره‌پانه‌کانی خوټ کامانه‌یه‌؟ کوټی یه‌ نه‌و شوینانه‌ی زورترین هه‌ستی (ناو ماله‌وه‌ت) هه‌یه‌؟ ده‌کریت زیاد له‌ شوینیکت هه‌بیت، ته‌نانه‌ت ده‌کریت له‌ زیاد له‌ وولاتیکیشدا بیت. گوټره‌پانی خوټ ده‌کریت شوینیک بیت که‌ به‌ به‌رده‌وامی ده‌چیت بوټ، یاخود شوینیکه‌ که‌ ته‌نله‌ یاد و بیرکرده‌وه‌ و خه‌ونه‌کانتدا تیستا بوټی ده‌چیت.

نه‌م په‌ره‌ی تیمه‌ دروستکراوه‌ له‌لایه‌ن ده‌ستگیرکراوټکی پیشووو فله‌ستینی یه‌وه‌ به‌هاوکاری چاره‌سه‌رکه‌ری گټرانه‌وه‌یی

(نیهایه‌ نه‌بو ره‌بیان)

ده‌کریت بیر له‌ ژیاغان بکه‌ینه‌وه‌ وه‌ک تیمیک، کین گرنگترین که‌سه‌کان به‌لای تووه‌؟ نه‌ندامانی تیمه‌که‌ت ده‌کریت که‌سانیک بن زیندوو بن یاخود که‌سانیک بن که‌ کوچی دوايیان کردبیت، ده‌کریت تیستا ناماده‌بیان هه‌بیت له‌ ژیانته‌دا، یاخود که‌سانیک بن که‌ له‌ رابردوودا ناسیوتن. نه‌مانه‌ که‌سانیکن که‌ زورترین کاریگه‌رییان هه‌بووه‌ (به‌شیوه‌یه‌کی نه‌رینی) له‌سه‌ر ژیانته‌.

گوټچی

کئ وه‌ک گوټچییه‌که‌ت کار ده‌کات؟

نه‌مه‌ ده‌کریت که‌سپک، گروپیک یاخود ریخراوټیک بیت. کئ چاودیریت ده‌کات، کئ گوټله‌که‌ت ده‌پاریزیت، کئ له‌ هه‌موو که‌س زیاتر جینگای متمانه‌یه‌ و پشتی پئده‌به‌سترتیت، ده‌کریت نه‌م که‌سه‌ کئ بیت؟

به‌رگریکار (پاراستن)

کئ یارمه‌تی گوټچییه‌که‌ت ده‌دات له‌ پاریزگاریکردن له‌ خه‌ونه‌کانت، له‌ پاراستنی نه‌و شتانه‌دا که‌ به‌نرخن به‌لاته‌وه‌؟

هیرشبه‌ره‌کانت

کئ یارمه‌تیت ده‌دات، هانت ده‌دات له‌ هه‌وئدان بوټومارکردنی گوټ و گه‌یشتن به‌ نامانج؟

نه‌ندام و هاوکاره‌کانی تری تیمه‌که‌

کین نه‌ندامه‌کانی تر و هاوکاره‌کانت له‌ ژیانته‌دا، نه‌وانه‌ی یارییان له‌گه‌ل ده‌کیت، نه‌وانه‌ی چیژ و خوټی ده‌بینیت له‌ هاورپیه‌تی کردنیان؟

به شی دووهم : هیئکاری - نه خشی گۆل - ئامانج

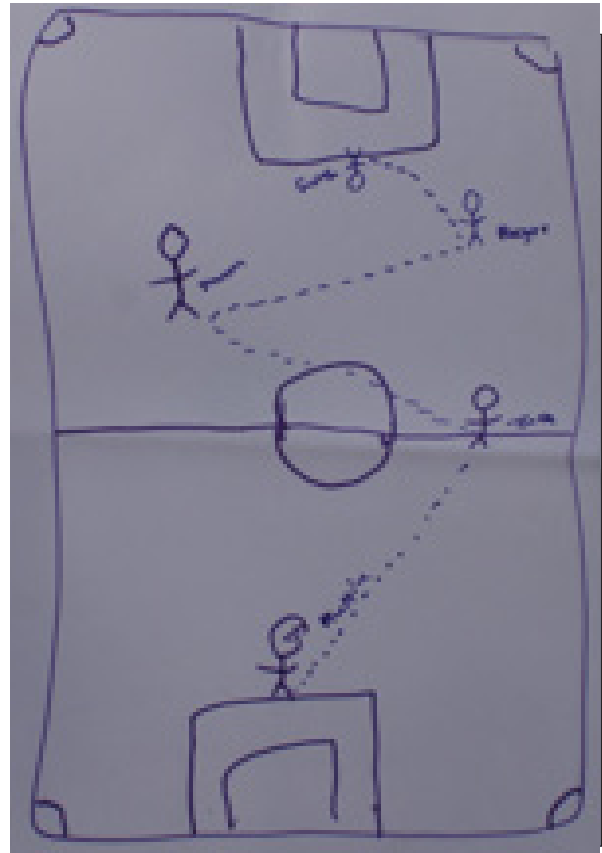
ئەمە ی خوارەو و نمونە یە کە لە کورپکی گەنجەو، پەناھەندە یە کە لە ئوسترالیا، کە باسی ئەو دە کات چۆن خیزانە کە ی بە یە کە وە ماونە تەو لە کاتە سەختە کاندایا: پوری تۆپە کە هەل دەدات بۆ خوشکە کە ی، ئەویش تێدە پەڕینیت بۆ دایکی، ئەویش پاس دەدات بە باوکی (کە کۆچی دوایی کردووە)، ئەویش دەیدات بە کورە گەنجە کە خۆی کە (گۆلە کە ی کردووە)، داوا لەم کە سە دە کە ی ن کە :

- نه خشی گۆلێک بکیشیت کە بە شداری و هاوکاری کەسانی جیاواز دەردەخات کە ئەنجامیان داوہ بۆ بە دەستە پێنایی ئەم ئامانج و تۆمارکردنی ئەم گۆلە؟ ئایا دەتوانیت باسی بەکەیت کۆ بە شداریبوو لە تۆمارکردن / بە دەستە پێنایی ئەم گۆلە دا؟ ئایا هەوڵێکی تاکە کە سی بوو؟ یاخود ئەندامانی تری تیمە کە ی ژیا نت یارمە تییان دایت؟ چۆن؟ ئایا راپێنەرە کە ت هانیدایت یا خود یارمە تیدایت لە تاکتیکە کاندایا؟
- هەرکە سە و چ رۆلێکی بینی لە مەدا؟ بە سەر هەموو بابەتە کاندایا بۆ (گۆرە پانی خۆت، گۆلچێ، بەرگریکار، هێرشبەر، هاوتیمە کان، هتد)
- چ جۆرە بەهرە و زانیاری یاخود بەهاریک تۆ یان کەسانی تر بە کاری پێنایا لە تۆمارکردنی ئەم گۆلە دا؟
- ئەم بەهرانە / زانیاری / بەهاریانە لە کوێ وە هاتوون؟
- چ مەشق و راپێنایت کرد یان کردتان کە یارمە تیدان بۆ تۆمارکردنی ئەم ئامانج و گۆلە؟ چەند چەند ئەمە ت ئەنجامدا- هەموو رۆژێک ، هەفتە ی جارێک؟ لە کوێ مەشقت کرد؟ چۆن فێربوویت کە چۆن ئەم راپێنەرە ئەنجام بدەیت؟ ئایا هیچ کەسیک پێشانی دایت؟
- کاریکی تۆمار بنە خشینە لە یەکیک لە گۆشە کانی بەلگە نامە کە دا و ئەم ئامانجە بنووسە.

هەنگاوی دووهم بریتیە لە گفتوگۆکردن دەربارە ی یە ک ئامانج - گۆل / دەستکەوت کە تیمە کە بە دەستی هیناوە یاخود تۆماری کردووە. ئامانجیک یان گۆلێکی گشتی / دەستکەوتیک چی یە کە لە لایەن ئەم تیمە وە بە دەست هاتووە؟ ئەمە دەکریت ئەم گۆل و ئامانجانە بگریته وە وە ک:

- رزگار بوون لە زیندان.
- مانەو بە یە کە وە و لێک دانە پاران لە کاتە سەختە کاندایا.
- پاراستنی سەلامەتی مندالە کان.
- خویندن و بە دەستە پێنایی پروانامە.

نه خشی گۆلێک دە کیشیت.

به شی سی یە م : ئاھەنگ گێرانی گۆل کردن

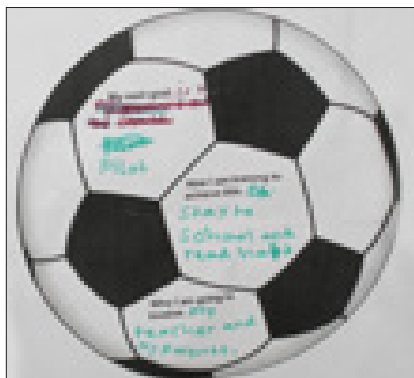
بۆ پێرۆزبایی کردن و ئاھەنگ گێران بۆ ئەم ئامانجە - گۆلە؟

- پاشان دووبارە گۆلە کە باس بەکەرەو (وە ک ئەو ی لێدانەر باسی بکات) یاخود دووبارە ئەنجامی بدەرەو لە گەل کە سائیکی جیاوازدا کە رۆلی هەر ئەندامانی تیمە کە بگرین.
- ئەوەشی کە ماوہ تەو لە تەماشاکەرانی یان ئامادە بووان دەیکەن بە خۆشی، یاخود هەلپە رکۆ و هاوار دەکەن... بربار لە سەر هەر شتێ دراییت بە بگریت و ئەنجامی بدن.
- ئەم پڕۆسە یە دە کریت دلخۆشکەر و ئاسانکەر بیت و لە هەمان کاتیشدا زۆر کاریگەر بیت، بە تاییە تی ئە گەر ئەو 'گۆلانە' ی کە ئاھەنگیان بۆ دە گێردریت پە یوہ ندییان هە بیت بە رزگار بوون و مانەو لە ژیا ن.

هەندیک جار ئەو کە سانە ی بەرگە ی ئەشکەنجە یان گرتووە و توشی بوون کە سی تر نە ی بینوون یان ریزی نە ناوہ لە رزگار بوونە کە یان، لە ریی مە جازی دوو گۆلێوہ رینگایە ک دە دۆزینە وە بۆ ئاھەنگ گێرانی گرنگیی ئامانجە کان- گۆلە کانی تاکە کان، خیزانە کان، هاوڕیکان و کۆمە لگە کان کە بە دەستیان هیناوە. هەر کە نه خشی گۆل- ئامانج کیشرا ئە وکات دە پرسین • چۆن ئاھەنگ دە گێریت بۆ ئەو گۆلانە ی تۆماری دە کە ییت لە دوو گۆلی دا؟ دانە دانە بە سەر هەموو رینگا کاندایا بۆ... رەنگە ئە مانە بگریته وە، چە پلە لیدان، هاوار کردن، هەلپە ز و دا بە ز کردن، تەنانە ت «تەقاندنی فیشە کی تە فەنگ بە هەوادا»

- کام لە مانە لە هەموویان گونجاوترە بۆ ئەو ی بە کار بە یتریت

به شی چوارهم : رووانین له داهاتوو

تهنها کاتیک خه لکی ده توانن که سهیری داهاتوو بکهن که پیشتر «که له پوریکي به دهست هینانین» هه بیته.

پاش ئه وهی ئاههنگ و پیروزیباییمان کرد له گوڵ / ئامانجه رابردوووه کانی هه که سیک، پاشان ده پرسین:

- ئامانجی / گوڵی داهاتوو چی یه که به نامه ی بو داده نیت به دهستی به نیت؟
- چۆن مهشق ده کهیت بو به دهست هینانی ئه مه؟
- کئ به شداری پی ده کهیت؟

ئه گهر بگونجیت، هه ندیکجار خه لکی ئه م پلانه ی داهاتوو وه ک دووگوڵی ده نه خشینن:

به شی پینجه م : چاره سه رکردنی کیشه کان / سه ختییه کان

ئیمه ده توانین هیما ی دووگوڵی به کار به نین بو گفتوگوکردن یاریزانه کان له بهرده ستیاندا یه بو زالبوون به سه ر سه ختییه کاندا. سه باره ت به چاره سه رکردن / زال بوون به سه ر گرفت و دواتر ده توانین هه مان جوړ پرسیار بکهین له و پرسیارانه ی ناره حه تیه کاندا. ده توانین باسی ئه و ریگایانه بکهین که تیمی دووگوڵی و گرفتانه ی تووشی خه لک بووه له گه ل به هره کانی رزگار بوونیا ندا.

چه ند تیرامانیک له کارمه نده کانی بنکه ی که رکوک بو چاره سه رکردنی قوربانیا نی ئه شکه نجه:

هه ندیک له خه لکانی کورد ئاره زووی گفتوگوکردن ناکه ن ده باره ی ئه زموونه ئازارویه کانیان، له ولاته که ماندا، ده کریت کاتیک زوری بویت تاوه کو متمانه دروست بیته، بو ئه وهی ئازادانه گفتوگو بکریت، بی ئه وهی به ره سه تیک ئیمه و ئه وان له په ک جیا بکاته وه.

ئه م شیوازی تیمی ژیا نه ده توانیت یارمه تی ئیمه بدات تاوه کو رزگار بین له شه رم، بی ئه وهی راسته وخو قسه بکهین، هیشتا ده توانین ده باره ی خاله شاراوه کان زانیاری وه بگرین له ژیا نی یارمه تیخوازه که وه. زور له وه ش گرنگتر، ده توانیت یارمه تیده ر بیت، بو ئه ندامانی خیزان و خزمه کان، بیانخاته ئه و پیگه یه وه که شایسته ن، هه روه ها ئه و هه وله ش روون بکاته وه که پیوستیا نه بو گه شتن به ئامانجه کانیان و بو زالبوون به سه ر سه ختی یه کاندا. ئیمه ده توانین تیمی پالپشتی دروست بکهین، تیمی خیزانه کان و هاوړیکان.

به شی چواره م
نامه، به لگه نامه،
هۆنراوه، پروانامه کان

نامه، به لگه نامه، هۆنراوه، پروانامه کان

له شېوازی گېرانه ووهییدا ده توانین نامه و هۆنراوه به کار بهینین له کاره کهماندا. ده کریت ئەمانه هۆنراوه بن که ئیمه بینوسین به به کارهینانی ووشه ی رزگار بووانی شکه نجه و نه هامة تی. یاخود ده کریت نامه یا پروانامه بیت که ئیمه ناماده ی بکهین تاوه کو بیبه خشین به وکه سانه ی کۆ ده بینه وه له گه لیان. ههروه کو که لتوریکه ده وله مند ههیه له هۆنراوه و نووسین له عیراق دا، ئیمه ده توانین ئەم ناوه ند و هۆکارانه به کار بهینین له کاره کهماندا. ئیمه شېوازی نووسراوی ووشه کان به کار ده هینین بۆ دان پیاوان به تواناو کارامه یی خه لکی دا، دان پیاوان به به هره کانیاندا. هه ندیک جار ئەو که سانه ی کاریان له گه ل ده کهین هه رگیز هیچ دانپیدا نان و ریزلینا ئیکیان وه رنه گرتوه له خه لکی، ئەمه ش ئەوه ده که یه نیت ئەم هۆنراوه، نامه، به لگه نامه و پروانامه زۆر به رخن.

لیستی به هره و توانا کانی محمد له زیندان

محمد ته مه نی ۲۷ ساله، نزیکه ی ۵ سالی به سه ر بردوه له زیندانا، بۆ ماوه ی چوار مانگه ئازاد کراوه. هاتنه ده ره وه له زیندان سه خته، ناره حه تی و سه ختی دروست ده کات بۆ داهاتوو سه باره ت به کار، هاوسه رگیری، هه بوونی خیزان. هه ندیک جار خه لکی وا هه ست ده کهن دوا ی ئەوه ی زیندان کران ئیتر له خه لکانی ته مه نی خویان دواکه وتوون و ئەمه ش ده شی بیته هۆی هه بوونی 'هه ستیکی خراپ به رامبه ر خۆت'.

کاتیک محمد له زیندان دا بووه، کۆمه ئیک کارامه یی تایبه تی هه بووه که به کاری هیناوه بۆ زال بوون و تیپه پاندنی کاته سه خته کان. ئەمه لیسته که ی محمد بۆ کارامه یی یه کانی زیندان:

۱. کاته کهم له زیندانا فیری کردم که ئارام بگرم. کارامه یی و سیفه تی ئارامگریم به کار ده هینا ئەو کاته ی له زیندان بووم.

۲. فیری ئەوه بووم که به هیزیم له کاتیکدا له دۆخیکه ی زۆر خراپدا ده ژیا. زۆر سه رکه وتوو بووم له وه ی که به هیزیم له کاتیکدا له زیندان بووم.

۳. هاوڕیبه تیم دروستکرد له زیندانا. به هره کانی هاوڕیبه تیم به کار هینا.

۴. راهینانیکه ی باشم وه رگرت و فیربووم ده رباره ی میژوو و سیاسه تی فه له ستین.

۵. له ریگی سه ختی و ناره حه تیبه کانی زیندانه وه فیربووم که ده مه ویت ژیا نم بگۆرم بۆ ئەوه ی ژیا نیکه ی با شترم هه بیته.

ئهمانه پینج نیشانه ی هیز و توانان له ژیا نی محمد دا.

پروانامه ی شه رف

ئهمه نمونه ی پروانامه یه که دراوه له لایه ن چاره سه رکه ریکی گېرانه ووه ییه وه بۆ سی ئافره ت :

ئهم پروانامه یه به خشراوه به :

زهینه ب، له یلا، گولناز

سی ئافره تی کورد که ئەمڕۆ پیکه وه فرمیسیکیان رشت، چیرۆک و زانیاریان ئال و گۆر کرد له باره ی سه ختی بیرکردنی ئەندامانی خیزان و ریگاکانی که به کاریان هیناوه:

- به هیوا بوون و ئومیده وار بوون بۆ داهاتوو.
- به شکردنی ئەو شتانه ی خۆشیان ده ویت.
- به سه ربردنی ژیا نی رۆژانه.
- ئەنجام دانی کاری باش بۆ ئەوانه ی دوورن.
- بنیادانی هاوڕیبه تی.
- تیگه شتن له فرمیسه کانی یه کتر.

واژوو کراوه له ۴ی تشرینی دووه م ۲۰۱۱

به لگه نامه و پروانامه ده کریت به کار بهیتریت و سوودی لئ وه ربگیریت له کارکردن له گه ل مندالانیشا، ئەمە ی خواره وه وینه ی مندالانی ئەفریقای باشووره دوای ئەوه ی پروانامه ی دره ختی ژانیان وه رگرتووه (نکوب، ۲۰۰۶، لا. ۱۶):

ئەم به لگه نامه یه ی خواره وه به رهه م هینراوه له وشه ی مندالانی فه له ستینی سه باره ت به رینگاکی ماماله کردن و چاره سه کردنی کاریگه ریه کانی هینری سه ربازی:

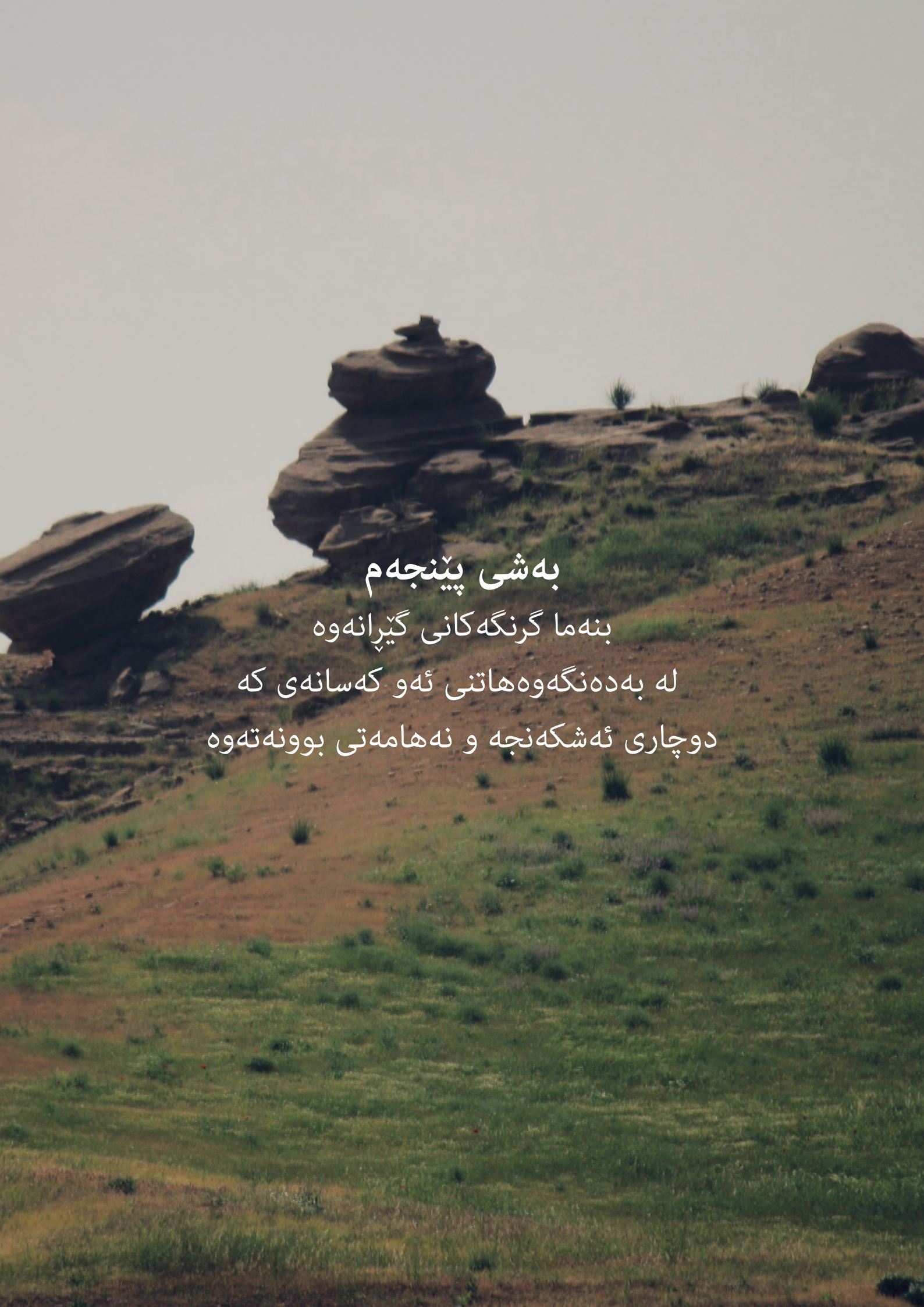
چوئیتی چاره سه کردنی کاریگه ریه کانی هینری سه ربازی:
چه ند سه ره داو و سه رنجیک بو مندالان له مندالانی خیزانی عایدینی

له کاتی هینری دا	له دوای هینری دا
• زور گرنه که پالپشتی یه کتری بکهین، ته ماشای روخساری	• زامنی ئەوه بکه که کاتان هیه بو به یه که وه بوون و بیکه نین.
• یه کتری بکهین، ئەگه که سیکت بینی که ناره حه ت و بیتاقه ته گف توگو ی له گه لدا بکه.	• بیکه وه گف توگو بکهین و بدوین.
• بیرت با له سه ر داها توو بیت، بیهینه پیش چاوت ئەو روژه ی که دووباره سه لامه تیت.	• گه مه یه ک دا بیهینه که وات لیده کات دلخوش بیت.
• ئەگه خواردنت نه بوو، ئەوا بیرری ره مه زانت بکه ویته وه، که کاتیکی زور به سه ر ده به ت بی هیچ خواردن و خواردنه وه یه ک.	• به رده وامبه له خویندن، رینگایه که بو به ره نگار بوونه وه.
• ئارام بگره	• ئارام بگره، ئارام گری کیل و مه رجی ژیا نه.
	• گرنگی بدن به یه کتری، بانگه یشتی ئەو مندالانه بکه که گرفتارن بو ئەوه ی یاریت له گه ل بکه ن.
	• زه بیتوون بخو، دره ختی زه بیتوون، دره ختی ناشتی یه (میچل، ۲۰۰۵، لا. ۱۰۸-۱۰۹).

له شیوازی کارکردنی گیرانه وه یی دا، هه ندیکجار چه ند رینگایه ک ده دوزینه وه بو خه لکی که ئەم به لگه نامه نه ئال و گو ر بکه ن له گه ل که سانی تر دا که به هه مان کاتی سه خت دا تیده په رن، به م جو ره، خه لکی ئەو زانیارییا نه ئال و گو ر ده که ن که به زه حمه ت فیریوون له گه ل یه کتریدا و به شدارییه کی ئەرینی ده که ن له ژیا نی یه کتریدا. چه ند تیرامانیک له کارمه ندانی بنکه ی که رکوک:

که لتوری کوردی زور ده وه له مه نده له په ندی پیشینان، هو نراوه، گو رانی، چیرۆک دا که ده توانین به کاری بهینین له م شیوازه دا. ئەمانه ده توانن یارمه تیمان بدن بو پالپشتیکردن و هاندانی یارمه تیخوازه کان بو ئەوه ی وایان لئ بکات رازی بن و شانازی بکه ن به توانا کانی خو یانه وه. ده توانین نامه، هو نراوه به کار بهینین بو یارمه تیدانی خه لک که سه رنجی خو یان رابکیشن.

کاتیکی له گه ل مندالان دا کار ده کهین، ده توانین وینه کیشن، بو یه کردن و هیما ی ساده به کار بهینین. له وولاته که ماندا، مامه له له گه ل خه لکاتیکی زوردا ده کهین که نه خوینده وارن، ره نگه پیوستمان به به کارهینانی وشه ی که م بیت، یا خود ریگا بدوزینه وه بو ئەوه ی گو ی له نامه کان، به لگه نامه کان، بروانامه کان بگرن له بری ئەوه ی ناچار بن خو یان بیخویننه وه. ده توانین چیرۆک و گو رانی دیمه نی سروشتیش به کار بهینین.

به شی پینجه م
بنه ما گرنکه کانی گپرانه وه
له به ده نکه وه هاتنی ئه و که سانه ی که
دو چاری ئه شکه نجه و نه هامه تی بوونه ته وه

بنه ما گرنگه کانی گپرانه وه

له به ده نگه وه هاتنی ته و که سانه ی دو چاری ته شکه نجه و نه هامه تی بوونه ته وه

- ئەم بنه ما یانه ی خواره وه بو گپرانه وه شیوازه کانی دره ختی ژیان و تیمی ژیان روون ده که نه وه:
- ناسنامه کاھمان شیوه وه رده گرن به چیرۆکه کان، هه ندیک چیرۆکی ناسنامه به سوودن بو ئازادی و دهرفه تی تاک، هه ندیک چیرۆکی تری ناسنامه ئاکامی نه رێنیان هه یه.
- کاتیک خه لکی دین بو کۆبوونه وه له گه لمان، ژیانان هه ندیک جار داپۆشراوه و تاریک بووه به هۆی چیرۆکی گرفتیکه زاله وه دهرباره ی ناسنامه که یان: من «شکستخواردووم، شکاوم، شیتیم، دۆراوم، بیئومیدم، لاوازم، شه رمنم». ئامانجی ته شکه نجه هه ندیک جار ته وه یه که ئەم هه سته شکستخواردووی و شکاوییه دروست بکات.
- به تپه ربوونی کات، ئەم چیرۆکه زالانه ی گرفت ناسنامه ده کریت به هپز بییت و ئەزموون بکریت و درپژ خایه ن و به ردوام بییت. بو نمونه، تیمه له گه ل که سائیکدا مامه له ده که یان که دو چاری چه کی کیمیاوی بوونه ته وه له ۱۹۸۸ دا، پرۆسه ی جینۆسایدی ئەنفال له هه مان سال دا، و ئەوانه ی ته شکه نجه دراون له سه رده می رژیمی سه دامدا. هه ندیک له وانه ی تیمه ده یان بنین سالانیکه زۆره ده نالین.
- هه ندیک جار که خه لکی زۆر نا ره حه تی ده چپژن، زۆر سه خته که راسته وخۆ له باره ی ئەم سه ختیان وه گه توگۆ بکه ن. له م دۆخانه دا، ده کریت چه ند شیوازی بکه ن به کار بهینین وه ک دره ختی ژیان و تیمی ژیان بو دروستکردنی ناوچه یه کی پارێزراو و سه لامه تی ناسنامه پێش ته وه ی باسی سه ختی یه کان بکه یان. ده شتوانین له رپی بوچونی مه جازی و نمونه و هپماوه گه توگۆ بکه یان.
- زانای موسلمان، ئین سینا نوسیویه تی له باره ی ته وه ی چۆن ده بییت تیمه رووبه پروو له گه ل یارمه تیخوازه که دا دابنیشین. لیته دا من هه م، له وپش دا تو هه یه ت، و پاشان له و لاوه نه خۆشیه که هه یه. ئەگه ر بتوانین هاو په یمانیه تیه ک دروست بکه یان له نیوان خۆماندا، ئەوکات ده توانین نه خۆشیه که لاواز بکه یان، له شیوازی گپرانه وه دا به مه ده لپین «کردنه دهر وه ی گرفته که». که سه که گرفته که نی یه، به لکو گرفته که گرفته.
- دانوستان ده که یان له سه ر ناوه دهره که به بو گرفته که به وشه کانی که سه که خۆی. ئەم ناوانه ده کریت «بئ ئومیدی، بیزاربی، نه هامه تی» بییت.
- پرسیار ده که یان بو دۆزینه وه ی ته وه ی که گرفته که چه کاریگه ریه کی هه یه له سه ر ژیا نی که سه که، ناسنامه که ی و په یوه ندیه کانی:
- که ی بو یه که مجار، بئ ئومیدی، ها ته ژیا نته وه؟
- چۆن ها ته ژیا نی خۆت و خپزانه که ته وه؟
- «بئ ئومیدی» چه کاریگه ریه کی هه یه له سه ر ژیا نی رۆژانه ت؟ له سه ر ها وسه رداریت؟ له سه ر هیوا و خه ونه کانت؟
- کام کاتانه که «بئ ئومیدی» تیایدا به هپزه؟
- «بئ ئومیدی» چه ستراتیژی یه تیک به کار ده هینیت؟ وات لئ ده کات بیر له چی بکه یته وه؟
- هتد...
- به م شیوه یه زۆر به باشی دان ده نیین به کاریگه ریه کانی گرفته دهرکراوه که، ئەمه وا له خه لکی ده کات که وه سفی ئەزموونی خۆیان بکه ن به شیوازیکی نوێ. ئەوان چی دی نه به ستراونه ته وه به گرفته که یانه وه و تیکه لی نه بوون.
- پاشان ده ست ده که یان به گه ران به دوای چه ند رینگا په ک دا که که سه که کاریگه ری هه یه له سه ر گرفته که، ئەمه دوو گوئی گرتن ده گرپته خۆی، تیمه ته نها گوئی ناگرین له چیرۆکی گرفته که به ته نها، به لکو گویش ده گرین بو دهرفه تیک یان دهروازه ی هپلی چیرۆکی دووه م:
- تو پیت وتم دهرباره ی هه ندیک کات که «بئ ئومیدی» به هپزترینه، ئەو کاتانه کامانه یه که که متر هپزی هه یه؟
- تو / که سانی تر چی ده که ن له م کاتانه دا؟
- چۆن «بئ ئومیدی» له دووره وه / به نده ر راده گریت له م کاتانه دا؟
- چه به ره و کارامه ییه ک به کار ده هینیت؟
- ئەم هپلی چیرۆکی دووه مییه ته و شتانه ی تیا دایه که که سه که به هاو نرخه ی پیده دات، کارامه ییه کان، توانا کان، هیوا و خه ونه کانی.

• کاتیک تۆ دەئیت ئیراده به کار دههئیت بۆ دوورخستنهوهی «بئ ئومیدی»، له کئ وه ئەم ئیرادهیه فیربوویت؟

• ههچهنده له ژيانيشدا نه ماون، به لام پیت وایه چیان پئ دهووتیت ئەگەر بیان توانیایه تۆ بینن که چۆن ئەم ئیرادهیه به کار دههئیت که ئەوان فیریان کردوویت؟ ئایا بیری چیان لئ ده کردیتهوه ئەگەر بزنان که تۆ که له پووره کهی ئەوانت به زیندووی هه لگرتووه به م جوړه؟

ئەمه یارمه تی خه لک ده دات بۆ پیشاندانی وه فا بۆ یادهوهری خو شه ویستانیان.

• یه کیک دی له کاریگه ریه هاو به شه کانی ئەشکه نجه و نه هامه تی بریتیه له دا پراندنی خه لکی. له کاره که ماندا ئیمه به دوای به ستنهوهی که سه که دا ده گه پین له گه ل جوړیکی به کومه لدا. زور جار ئاسانتر وایه که به کومه ل گفتوگو بکریت ده رباره ی سه ختی و ناره حه تیه کان (گه رده لووله کانی ژیان) و ریگا کانی زالبوون به سه ریاندا، له بری ئەوهی به ته نیا گفتوگو یان له باره وه بکریت.

• چاره سه ریکی گرنگ بۆ «تیکشکاو» ئەوهیه که ئەزموونی به شداری ئەرینیان به کیت له ژیان که سانی تر دا که تووشی ئەشکه نجه و نه هامه تی بوون. ئیمه هه ولی ئەوه ده دین که که سه که تواندار بکهین، بۆ ئەوهی به شداریه کی ئەرینی بکات له ژیان که سانی تر دا. چهند ریگایه ک ده دۆزینه وه بۆ ئەو زانیاریه ی که سه که به گران فیری بووه و بتوانیت یارمه تی که سانی تر بدات.

• زور گرنگه که ریگا کانی کارکردمان بگونجیت له گه ل که لتوری کورده واریدا. ده مانه ویت لایه نی فۆلکلوری خه لکی خۆمالی به کار بهینین وه ک خالی ده سپیک بۆ کاره که مان. دره ختی ژیان بینا ده کات له سه ر ریزگرتن له دره خت له لایه ن کورده وه. تیمی ژیان بینا ده کات له سه ر خو شه ویستی بۆ دوو گو لئ. هه روه ک هۆنراوه نووسین لایه نیکی نرخی تراوه له که لتوری کورده واری دا، ده توانین ئیمه ش سوود وه برگرین له وشه ی نووسراو وه ک به شیک له شیوازی چاره سه ره که مان. به م جوړه، ده توانین میژووی خه لکی خویان و که لتوری کورده واری به کار بهینین بۆ به هانا وه چوونی ئەشکه نجه و نه هامه تی. شیوازی کاری گێرانه وه یی ده توانیت یارمه تی ئەم پرۆسه یه بدات.

• ئیمه سه رنج ده دین و دانده نین به و ریگایانه دا که خه لکی وه لامی ئەزموونه زه براو به کانی پیده ده نه وه که پیایدا تیه پریون. خه لکی هه میشه وه لام و مامه له ی ده بیت بۆ کاته سه خته کان، کاریک ئەنجام ده دهن بۆ پاراستنی خویان و خه لکانی تر. ئەم به هانه وه چوون و وه لامدانه وانه هه ی کجبار دانی پیا دا ده نریت و باسه دکریت، به لام له گه ل ئەوه شدا سه ره داون بۆ هیلکی چیرۆکی جیاواز بۆ ناسنامه، سه ره داون بۆ هیواکانی خه لک، به هاکان و کارامه ییه کان. بۆ موونه، سه ره پای هه ستی «تیکشکاو»، دایکیک یان باوکیک ره نگه هیشتا هه ر هه ولبدات بۆ دۆزینه وهی چهند ریگایه ک بۆ گرنگیدان و دابینکردن بۆ منداله کانیان. ئەمه ده روازه یه که بۆ هیلکی چیرۆکی دووه م.

• به تیه ربوونی کات، ده ستده کهین به بنیادانی هیلکی چیرۆکی دووه می ناسنامه که روون و به هیزه، به جوړیک کاریگه رتر ده بیت له ژیان که سه که دا. زور ریگای جیاواز هه یه بۆ ئەنجامدانی ئەمه له شیوازی گێرانه وه دا. ئیمه کارامه یی و لپهاتوویی خه لکی ده دۆزینه وه له چۆنیتی رابی کردنی سه ختییه کاند و به دوای میژووی ئەم کارامه ییانه دا ده گه پین:

• تۆ ده ئیت که «جه خت کردنه وه، ئیراده» یه که تۆی به زیندووی هیشته وه. ده کریت چیرۆکیکم پئ بلیت سه باره ت به «ئیراده» ... ده رباره ی جاریک که په نات بۆ بردووه ...

• ده کریت ده رباره ی میژووی ئەم «ئیراده، جه خت کردنه وه» یه گفتوگو بکهیت؟ که ی بۆ یه که مجار به ناگا هاتیت له «ئیراده»؟ که هاته ژیا ته وه؟

• ئایا ئەم «ئیرادهیه» به هیچ شیوه یه ک به ستراوه ته وه به خیزانه که ته وه، کومه لگا که ت، باوه ره که ت یا خود که لتوره که ته وه؟ ئایا په ندی پیشینان، قسه ی نه سته ق، گۆرانی، وینه هه یه که به سترا یته وه به م «ئیراده» یه وه؟

ئەمه بریتیه له یارمه تیدانی خه لکی بۆ په یوه ندی کردن به لایه نیکی دیاریکراوی رابردو یان میژوویانه وه. ده توانین وشه کانی خویان «رزگار» بکهین و زیادی بکهین بۆ نامه، به لگه نامه، هۆنراوه، به و جوړه.

• ریگایه ک بۆ بنیادانی هیلکی دووه می چیرۆک بریتیه له په یوه ست کردنی به یادگاری که سانی به نرخ و گرنگه وه که کۆچی دوا ییان کردووه:

سەبارەت بە
بەنکە ی کەرکوک بو چارەسەرکردنی
قوربانیانی ئەشکەنجە

سه‌بارهت به سه‌نته‌ری که‌رکوک بو قوربانیانی ئەشکه‌نجه

بنکه‌ی که‌رکوک بو چاره‌سه‌رکردنی قوربانیانی ئەشکه‌نجه، له ساڵی ۲۰۰۵ دامه‌زراوه له‌لایهن (سه‌ل‌اح عارف ئەحمه‌د) و (میشایل لیهمان) به‌پالپشتی سه‌نته‌ری به‌رلین بو قوربانیانی ئەشکه‌نجه، که دامه‌زراوه‌به‌کی پیشه‌نگی ئه‌وروپی بو بایه‌خدان به‌رژگاربووانی ئەشکه‌نجه، سته‌م و جینۆساید. بنکه‌ی که‌رکوک یه‌که‌م سه‌نته‌ری راهێنانه‌وه‌ی رژگاربووانی ئەشکه‌نجه‌یه له عێراق دا. له‌و کاته‌وه، تیمه‌که‌مان له‌پیشه‌گه‌رانی ته‌ندروستی و داکوکی کارانی مافی مرۆف تاونیویانه‌ یارمه‌تی هه‌زاران که‌س بدن له‌پیاوان و ئافره‌تان و مندالان که‌ تووشی زه‌بری ده‌روونی بوون. وه‌ک ریک‌خراویکی مافی مرۆف که‌ بنکه‌که‌ی له‌ عێراقدا‌یه، ریک‌خراوه‌که‌مان پالپشتی و یارمه‌تی پیشکه‌ش ده‌کات بو قوربانیانی پیشکه‌کردنی توندی مافه‌کانی مرۆف، له‌ناویشیاندا ئه‌وانه‌ی که‌ تووشی ئەشکه‌نجه، جینۆساید، سته‌می سیاسی، توندو تیژی خێزانی یاخود به‌هۆی ره‌گه‌زه‌وه‌ بان په‌لاماری تیرۆستی بوونه‌ته‌وه.

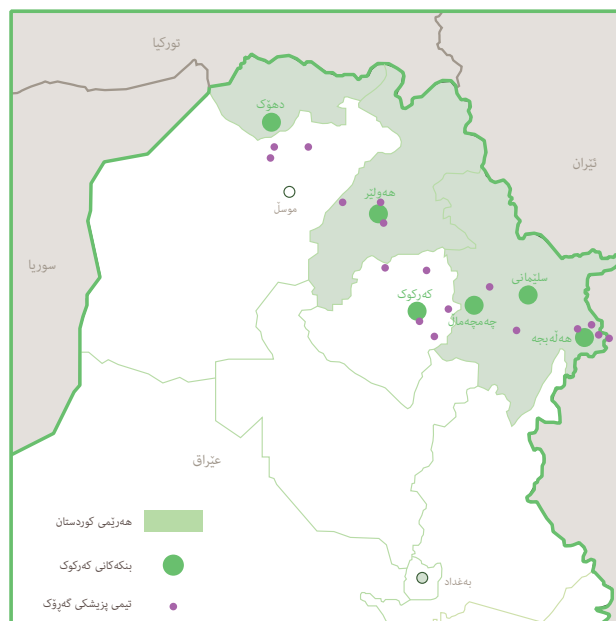
تیمه‌ بروامان به‌کۆمه‌لگایه‌کی دیموکراسی هه‌یه که‌ تاییدا که‌رامه‌تی مرۆف ریزی لێ ده‌گیریت، که‌ تاییدا هه‌رزه‌کاران و مندالان چیژ ده‌بینن له‌ مافه‌کانی ژیان و نازادی، تاییدا هاوڵاتیان پارێزران له‌ توندو تیژی. تیمه‌ به‌هانی قوربانیانه‌وه ده‌چین بێ گوێدانه‌ ته‌مه‌ن، ره‌گه‌ز، نه‌ژاد یاخود بیروباوه‌ری ئایینی رۆحییان، له‌ ۲۰۰۵ هه‌، ستافه‌که‌مان ئه‌مانه‌ی دامه‌زراندوه‌وه :

- سه‌نته‌ری راهێنانه‌وه‌ی فره‌ پسپۆری بو قوربانیانی(زه‌بری ده‌روونی) شوک، خراپ مامه‌له‌کردنی مافی مرۆف له‌ شاره‌کانی که‌رکوک، هه‌ولێر، سلێمانی، چه‌مچه‌مال، هه‌له‌بجه، ده‌هۆک.
- تیمی پزیشکی گه‌رۆک بو قوربانیانی دووره‌ده‌ست و ناوچه‌ که‌ناری به‌کان و ئه‌وانه‌ی ناواراست و باکووری عێراق. به‌هاناوه‌ چوونی تیمه‌کان بو زیندانیانی می‌ردمندالان.
- به‌رنامه‌یه‌کی به‌رزکردنه‌وه‌ی هۆشیاری و په‌روه‌رده‌ی مافی مرۆف بو خێزانه‌کان، مامۆستیان و فی‌رخوازان.
- چه‌ند به‌شیک بو مندالان و گه‌نجانی توشبوو به‌ زه‌بری ده‌روونی.
- کۆمه‌له‌ به‌رنامه‌یه‌ک بو ئافره‌تانی گه‌نج ئه‌وانه‌ی که‌توونه‌ته‌ ژێر کاریگه‌ری توندوتیژی خێزانییه‌وه.
- خزمه‌تگوزاری رینمایی ده‌روونی له‌سه‌ر ئینته‌رنه‌ت بو قوربانیانی توندوتیژی له‌ عێراق و فراوانتر له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌راست دا.

له‌ماوه‌ی ئێوان ته‌موزی ۲۰۰۵ تا حوزه‌ییرانی ۲۰۱۱ نزیکه‌ی ۹۵۰۰ سوودمه‌ندی راسته‌وخۆ (قوربانیانی پیشکه‌کردنی مافه‌کانی مرۆف) راسته‌وخۆ سوودیان وه‌رگرتوه‌وه له‌ خزمه‌تگوزاری یه‌کانی راهێنانه‌وه‌مان: ۵۰% یان ئافره‌تانی گه‌نج بوون، ۲۰% یان گه‌نجانی ئێر بوون و ۳۰% یان مندالان و می‌ردمندالان بوون. ژماره‌ی سوودمه‌نده‌ ناراسته‌وخۆکان، تاییدا ئه‌ندامانی خێزانه‌کان و ئه‌ندامانی کۆمه‌لگا خۆمالییه‌کان خه‌ملێنراوه‌ به‌ ۳۰،۰۰۰. سوودمه‌ندانی راسته‌وخۆ و ناراسته‌وخۆ که‌سانی کورد، عه‌ره‌ب، تورکه‌مان و ئاشووری ده‌گرێته‌ خۆ، هه‌روه‌ها ئه‌وانه‌ی ئاواره‌ی ناوخۆی عێراق بوون و ئه‌ندامانی که‌مینه‌ ئایینی یه‌کان.

هه‌نوکه‌، سه‌نته‌ری که‌رکوک ستافیکی ۱۲۰ کارمه‌ندی هه‌یه له‌ عێراق دا (پزیشک، پزیشکی ده‌روونی، رینماییکار، کارمه‌ندانی ته‌ندروستی کۆمه‌لگا، توێژه‌ران، به‌رپۆه‌به‌رانی پرۆژه، ستافی کارگیر).

شێوازه‌کانی کارکردن که‌ لێره‌دا باسکراوه‌ له‌م بلاوکراوه‌یه‌دا بنیادنراوه‌ له‌سه‌ر چاره‌سه‌ری گێرانه‌وه‌یی و شێوازه‌کانی پیاوه‌کردنی کاری گێرانه‌وه‌یی به‌کۆمه‌ل.

ئەو شۆوازه کارکردنانهی لەم بلاوکراوهیهدا باسکراوه، بنیاتراوه لەسەر چارهسەری گێرانهوهیی و

شۆوازی پیادهکردنی گێرانهوهیی بە کۆمەڵ

بۆ زانیاری زیاتر بفرموو بۆ سەردانی مالمپەری سەنتەری دولۆیج : www.dulwichcentre.com.au

Denborough, D., Freedman, J., & White, C. (2008). Strengthening resistance: The use of narrative practices in working with genocide survivors. Adelaide, Australia: Dulwich Centre Foundation.

Denborough, D. (2008). Collective narrative practice: Responding to individuals, groups, and communities who have experienced trauma. Adelaide, Australia: Dulwich Centre Publications.

Mitchell, S. (2005). Debriefing after Traumatic Situations – Using narrative ideas in the Gaza Strip. *International Journal of Narrative Therapy and Community Work*, (2), pp. 23–28. Reprinted in D. Denborough (Ed.), *Trauma: Narrative responses to traumatic experience* (pp. 103–113). Adelaide, Australia: Dulwich Centre Publications.

Ncube, N. (2006). The Tree of Life Project: Using narrative ideas in work with vulnerable children in Southern Africa. *International Journal of Narrative Therapy and Community Work*, (1), pp. 3–16.

White, M. (2004a). Working with People who are Suffering the Consequences of Multiple Trauma: A narrative perspective. *International Journal of Narrative Therapy and Community Work*, (1), pp. 45–76. Reprinted in D. Denborough (Ed.) (2006), *Trauma: Narrative responses to traumatic experience* (pp. 25–85). Adelaide, Australia: Dulwich Centre Publications.

Yuen, A., & White, C. (2007). Conversations about gender, culture, violence & narrative practice: Stories of hope and complexity from women of many cultures. Adelaide, Australia: Dulwich Centre Publications.

بۆ زانیاری زیاتر سەبارەت بە کارهکانی بنکهی کهرکوک سەردانی مالمپەری بنکه که بکه: www.kirkuk-center.org

سەبارەت بەم بۆلۆگراوہیە

ئەم بۆلۆگراوہیە بەرھەم ھاتووہ لەلایەن دامەزرانوہی نۆدوہوڵەتی دوڵوچ و بنکە ی کەرکوک بۆ چارەسەرکردنی قوربانیا نی ئەشکەنجە. نووسراوہ لەلایەن دەیفید دینبۆ بە راوێژ لەگەڵ بەیان عزیز ی، د. ئومید قادر تەھا، د.س.جاف، ن. حمید، ر. بەادین، د. جمال عمر توفیق، ھۆزان فەرەیدون پینجوتنی، فریدریک ریگەل، گۆران محمد رەسوڵ، سەلاح ئەحمەد. تیایدا ووتە ی نووسراوی کارمەندانی بنکە ی کەرکوک ھە یە کە کردویانە لە میانە ی ۆرکشۆپینکدا لە ھەولێر لە مانگی ۱۱ ساڵی ۲۰۱۱.

وینەکان گیراون لەلایەن لەیف ھیتیشن و فریدریک ریگەل

نەخشەسازی: کەیت لۆ دان

بە کوردیکردنی: دیلمان محمد کریم

بەرھەمھێنانی ئەم بۆلۆگراوہیە بە ھاوکاری راستەوخۆی حکومەتی ئوسترالیا یە.

Dulwich Centre Foundation
International
Hutt St, P.O. Box 7192
Adelaide, South Australia 5000
Ph: +61 8 82233966
F: +61 8 82324441
dulwich@dulwichcentre.com.au
www.dulwichcentre.com.au

بنكەى كەركوك بۆ قوربانىانى ئەشكەنجە
مەيدانى تەياران (نزيك بنكەى پۆلىسى قۆربە)
كەركوك، عێراق

تەلەفون: +964 770 9361514
+964 748 1107144

help@kirkuk-center.org
www.kirkuk-center.org

ماڤى ئەم بەرھەمە پارێزراوە بۆ دامەزراوەى دولۆچ

۲۰۱۲

ISBN: 978-0-9871058-0-6